HET

INDISCHE LEGER

DE

DAARONDER HEERSCHENDE GEEST — ZIJN GENERALE STAF —
BEPALINGEN OMTRENT DE HUWELIJKEN VAN OFFICIEREN —,
BEGROOTING — ENZ.

BESCHOUWD

DOOR

EEN INDISCH OFFICIER.

TE NIJMEGEN,
BIJ ADOLF BLOMHERT.
1869.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-134

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 794/PN-Museum/2010
BIB - ID : 8041660
ITEM - ID : 21211421
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI-134

HET

INDISCHE LEGER

DE

DAARONDER HEERSCHENDE GEEST — ZIJN GENERALE STAF —
BEPALINGEN OMTRENT DE HUWELIJKEN VAN OFFICIEREN —
BEGROOTING — ENZ.

BESCHOUWD

DOOR

EEN INDISCH OFFICIER.

TE NIJMEGEN,
BIJ ADOLF BLOMHERT.
1869.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INLEIDING.

In den tegenwoordigen tijd behoeft men al zeer weinig studie van de politiek gemaakt te hebben om te kunnen weten, dat de toestand van Indië eene der belangrijkste onderwerpen uitmaakt, waarover onze afgevaardigden in de Staten-Generaal hunne gedachten wisselen. Hoezeer het te wenschen ware, dat men reeds vroeger zich meer ernstig op de bevordering van de belangen van *Indië* had toegelegd, moet men toch met innige vreugde ontwaren dat daarmede thans voor goed een begin schijnt gemaakt te zijn. Al wat toch *Indië* betreft staat, hoewel indirect, in zulk een naauw verband met de belangen van ons land, dat men niet te veel belangstelling daarvoor kan laten blijken. Een tal van wetten, regelende de hoofdkwestiën zullen dan ook, naar verwacht wordt, binnen betrekkelijk korten tijd, tot stand komen, terwijl daarna met behulp van doortastende maatregelen van een minister wiens rigting en regeringsstelsel algemeene goedkeuring heeft verworven, ook punten van meer ondergeschikt belang gemakkelijker geregeld kunnen worden. Eenige van deze laatste, en meer bepaald die, welke op de inrigting en het bestuur van het leger betrekking hebben, behoeven daarop echter niet te wachten, en het schijnt niet van belang ontbloot, daarop thans reeds de aandacht te vestigen, vooral omdat het meerendeels maatregelen of bepalingen zijn, die door den minister van koloniën kunnen genomen of gewijzigd worden.

Het is ons doel in de volgende bladzijden onze gedachten daarover mede te deelen, in de hoop daardoor de zienswijze van meer bekwame en ondervindingrijke officieren uit te lokken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In een der dagbladen werd onlangs medegedeeld dat er plan bestond tot reorganisatie van den generalen staf van het Indisch leger. Wij zijn niet geregtigd om aan die mededeeling geloof te hechten, en de waarde er van vermindert aanmerkelijk, wanneer niet tevens gezegd wordt, bij wien zulk een plan bestaat. Dat het evenwel dringend noodzakelijk is, valt, onzes inziens, niet te betwijfelen.

Bij de tegenwoordige regeling is de kommandant van het Indisch leger, voor *Indië* bijna, wat de minister van oorlog voor *Nederland* is. Hij is wel niet met zooveel magt bekleed als de laatste, doch in de meeste gevallen wordt door de Indische Regering conform het advies van den legerkommandant beschikt, zoodat *feitelijk* de magt van dien opperofficier zeer groot is, en bijv. het regt om zelf besluiten te nemen, officieren te bevorderen, te benoemen of te ontslaan enz., dat in naam bij den Gouverneur-Generaal berust, in der daad door hem wordt uitgeoefend. Een enkel voorbeeld zal dit genoegzaam aantoonen.

Wie weet bijv. niet, dat in der tijd een onzer verdienstelijke genie-officieren, de kapitein J. P. Ermeling, gepasseerd werd voor majoor? Genoemde kapitein was gedurende een geruimen tijd belast met de leiding der artesische putboringen te *Grissee*, en dientengevolge à la suite geplaatst bij zijn corps. Toen nu zijn voorganger, de kapitein M. A. van Walchren, bevorderd werd tot majoor, had de kapitein Ermeling eveneens majoor moeten worden, op grond van art. 4, sub 2 van het koninklijk besluit van 24 November 1859, n°. 69, opgenomen in de algemeene order voor het Indische leger van 1860, n°. 13, waarbij bepaald is: »dat de officieren, die, ter zake van het »waarnemen van speciale dienstbetrekkingen, bij hun wapen »worden gevoerd à la suite, als gedetacheerd of voor memorie, »afgescheiden van de vervulling der bij hun wapen opengevallen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»plaatsen, tot bevordering in aanmerking kunnen worden ge»bragt (doch slechts tot en met de rangen, welke voor de door »hen bekleed wordende betrekkingen zijn aangenomen), wanneer »de onmiddellijk boven hen staande officier van het wapen waar»toe zij behooren, naar ouderdom in rang, tot een hoogeren »rang bevorderd wordt."

Tot verbazing echter van elk officier, die ook slechts ter loops van de buitengewone bekwaamheden van den Kapitein Ermeling had gehoord, werd deze niet tot majoor benoemd.

Wij willen nu voor een oogenblik eens niet in aanmerking nemen de meer dan gewone talenten, waardoor de Kapitein Ermeling tot de élite der Genie officieren van het Indisch leger behoort, en slechts de vraag stellen of niet elk Genie officier — al was hij ook, zoo als men zulks gewoonlijk noemt, van middelmatig gehalte — die met een speciaal werk belast was, geheel vallende buiten zijn gewonen werkkring, zoodat hij à la suite van zijn wapen was gevoerd, aanspraak zou mogen maken op bevordering te gelijk met degenen die hem in de ranglijst onmiddelijk voorafgaat? Waarom worden dan alle 2e luitenants-adjoints bij den generalen staf, adjudanten, enz., die deswege à la suite van hun wapen komen, op die wijze bevorderd?

Wij zijn noch in staat, noch bevoegd, om de beweegredenen op te sporen die den leger-kommandant destijds genoopt hebben om den kapitein Ermeling te passeren; verwondering moet het echter baren, wanneer men verneemt, dat hij, na te vergeefs bij den kommandant van het leger op zijne benoeming te hebben aangedrongen, eindelijk (dat wil zeggen ongeveer 7 maanden nadat zijn voorganger gepromoveerd was) door den gouverneur-generaal tot majoor werd bevorderd, met bepaling, dat die benoeming gerekend moest worden te zijn geschied op den 25en Februarij 1867 (den dag waarop de Kapitein van Walchren majoor werd.) Dit was dus van regeringswege eene openlijke bekentenis van een vroeger beganen misslag, eene fout die waarschijnlijk haar ontstaan te danken heeft gehad aan het groote vertrouwen, waarmede op voorstellen van het legerbestuur door het gouvernement wordt beschikt, met andere woorden een bewijs, dat de bepaling, volgens welke het regt tot het nemen van besluiten, het leger betreffende, niet bij den Leger-kommandant maar bij de Regering berust, min of meer eene fictie is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Kommandant van het Leger nu wordt in de uitoefening zijner functiën bijgestaan door den Generalen staf, bestaande uit een chef en een sous-chef, waarbij in den regel, en ook thans, 4 kapiteins en een 7 tal luitenants van verschillende wapens als adjoints worden gedetacheerd, ongerekend de militaire ambtenaren en het overige personeel, dat daarbij werkzaaam is. De werkkring van al die officieren in het bijzonder kan hier moeijelijk opgegeven worden, maar over het algemeen genomen wordt door dien staf een gelijksoortig werk verrigt als op de bureaux van den minister van oorlog in *Nederland*. In de werkelijkheid bestaat ook de generale staf in *Indië* uit niets anders dan uit de bureaux van het legerbestuur. Een generale staf, wat men in *Nederland* en bij andere mogendheden een generalen staf noemt, is eene luxe die men zich in *Indië* niet permitteert. En waarom bestaat die in *Indië* niet; heeft men daar geene stafofficieren noodig? Wanneer men in *Nederland* het leger op zulk een voet heeft ingerigt, dat het daardoor, naar men meent, in geval van nood aan zijne roeping zal kunnen beantwoorden, waarom dan die zelfde inrigting niet gegeven aan het Indische leger, dat om zoo te zeggen onophoudelijk, geroepen wordt daarvan het bewijs te leveren?

Dezer dagen werd door den kapitein de Roo van Alderwerelt, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, het denkbeeld geuit om het bestuur van het Indisch leger te plaatsen onder de contrôle van den minister van Oorlog. Met innig leedwezen heb ik gezien, dat dit punt niet verder besproken is, want hoewel een volstrekt bestuur over het Indisch leger door den minister van Oorlog mij onmogelijk toeschijnt, zou ik gaarne vernomen hebben, tot hoever de kapitein de Roo die contrôle zou willen uitstrekken; al was het slechts als een maatregel van tijdelijken aard, om daardoor het leger op een beteren voet in te rigten. Den kommandant van het Indisch leger is het bijna onmogelijk daaraan zijne zorgen te wijden; de afdoening der dagelijksche dienstzaken vordert van hem het grootste gedeelte zijner werkuren, zoodat hij slechts zeer weinig tijd zal kunnen vinden om zich bezig te houden met de allereerste en gewichtigste kwestie, het verdedigingsplan van *Java*. De geschiedenis van dit plan toont genoegzaam aan, hoe lang het telkens onder verschillende legerbevelhebbers in behandeling is geweest, en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het is tot heden toe helaas! nog niet vastgesteld, hoewel thans door den minister van koloniën aan de Tweede Kamer het vooruitzigt is geopend, dat men zich betrekkelijk spoedig in het bezit van een vast verdedigingstelsel zal kunnen verheugen.

Dikwijls, hoewel ten onregte, wordt den legerkommandant ten laste gelegd, dat hij geene voorstellen doet in het belang van het Indisch leger, wat namelijk veranderingen in organisatie, personeel, etc. betreft; wanneer men echter een weinig bekend is met zijn uitgebreiden werkkring en met de zware en veelomvattende taak, die hem is opgelegd, dan moet men bekennen dat van hem zeer dikwijls het onmogelijke gevergd wordt.

Zou het echter geene aanbeveling verdienen om, waarschijnlijk, in den geest zoo als de kapitein de Roo bedoelt, bij het ministerie van oorlog een bureau te voegen voor de koloniën, bestaande uit een Indisch hoofdofficier als chef, bijv. een kolonel, en dan van elk wapen nog twee officieren, 't liefst majoors en kapiteins? Men zou daarbij zoo noodig altijd nog luitenants kunnen detacheren, voor het geval deze in *Nederland* aanwezig zijn. Groote geldelijke uitgaven zouden met de oprichting van zulk een bureau niet gepaard behoeven te gaan, wanneer men zijne keus bepaalde tot officieren die gepensioneerd of met verlof hier te lande zijn, aan wie voor hunne diensten boven hun pensioen of verlofstraktement slechts eene toelage werd toegekend. Zou het niet eene aanwinst voor het Indisch leger zijn, wanneer men de overtuiging had, dat, wanneer er stemmen uit het leger opgaan, die op bestaande verkeerd werkende bepalingen wijzen, die aandringen dat een tal van grieven worden weggenomen en hersteld, hier in *Nederland* eene vereeniging van Indische officieren bestond, wier taak het was, te trachten alle mogelijke gebreken van het leger uit den weg te ruimen?

Doch, om op den generalen staf terug te komen, het is nog niet lang geleden, dat de stafofficieren in *Nederland* bij keuze uit de verschillende wapens der landmagt werden benoemd. Men zal moeten erkennen, dat daarvoor in den regel specialiteiten genomen werden, en hoewel door de laatst in werking getreden maatregel, de gelegenheid om tot stafofficier te worden benoemd meer algemeen is geworden, zijn de vereischten toch van dien aard, dat men niet behoeft te vreezen, andere dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zeer ontwikkelde en bekwame officieren daarbij geplaatst te zien.

Is alzoo in *Nederland* een generale staf, dat wil zeggen een corps wetenschappelijke en practisch ontwikkelde officieren, bestemd om zoowel in vredestijd als in tijd van oorlog diensten te presteren, die men niet van elk ander officier verwachten kan, onontbeerlijk — en hieraan valt, vooral sedert de onlangs door den minister van oorlog bevolen reorganisatie, niet meer te twijfelen — welke zijn dan de motieven, op grond waarvan kan worden aangetoond, dat die noodzakelijkheid voor het Indische leger niet bestaat? Neen, die noodzakelijkheid bestaat, ons inziens, wel degelijk, en mogten er al ook eenige bezwaren verbonden zijn aan de oprichting van een generalen staf in *Indië*, er kan geene afdoende reden bestaan, waarom niet in allen ernst daaraan gedacht kan worden, en een begin gemaakt met de organisatie. Het spreekt van zelf, dat het Indisch leger niet plotseling, maar slechts gaande weg in het bezit kan geraken van een kleinood, waaraan het zoo zeer behoefte heeft, doch met een vasten wil en doortastende maatregelen zal men langzamerhand den staf op de hoogte kunnen brengen, waarop hij wezen moet.

En wat nu de opleiding betreft van stafofficieren, gewis zou er veel geld en tijd aan besteed moeten worden om Indische officieren, te *Breda* hunne opleiding te laten ontvangen, terwijl tevens de eischen tot toelating zóó zijn, dat het wel niet te denken is, dat daaraan ooit andere dan van de militaire akademie afkomstige officieren zouden kunnen voldoen. Wij zijn echter overtuigd, dat men geenszins zijne toevlugt tot het onderrigt te *Breda* zou behoeven te nemen, maar dat zonder veel moeite te *Batavia* eene inrigting in het leven zou kunnen geroepen worden, waar, in den geest als door den minister van oorlog voor *Nederland* bepaald, officieren van alle wapens van het Indische leger tot stafofficieren opgeleid konden worden. Ongetwijfeld zijn in *Indië* al mede een tal officieren geschikt en, tegen een billijke toelage, genegen om in het een of ander vak onderwijs te geven, vooral wanneer voor elk vak een afzonderlijk docent genomen wordt, terwijl voor die vakken welke minder direct tot de militaire wetenschappen gerekend kunnen worden, zoo als geschiedenis, letterkunde enz. zoo noodig onder de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

civiele ambtenaren even geschikte als talentvolle personen te vinden zijn.

Behalve het voordeel, dat de officieren zelven zouden genieten door bij den generalen staf geplaatst te worden, zou ook het Gouvernement een onberekenbaar nut daaruit kunnen trekken. Welk een prikkel is het niet voor elk officier om zich boven anderen te onderscheiden, hoe zouden dus niet het meerendeel worden aangespoord om te trachten die onderscheiding te verdienen! En moet deze zucht naar meerdere kennis, die ijver om zijne kundigheden te verrijken, die neiging om aan een hoogere roeping te beantwoorden, niet voordeelig werken op het gehalte van het officierskorps in het algemeen?

Wij zullen niet trachten verder de wenschelijkheid, laat ons liever zeggen de dringende noodzakelijkheid, aan te toonen van het bestaan van een generalen staf, wij kunnen niet gelooven dat dit nog noodig is, maar willen alleen de verwachting uitspreken, dat het Indisch leger, in dit opzigt, zich spoedig op ééne lijn met andere legers zal geplaatst zien.

Beschouwen we nu den generalen staf als bureaux van het legerbestuur en wel in de allereerste plaats, in vergelijking met de bureaux van het ministerie van oorlog in *Nederland*, dan blijkt het verschil in zamenstelling al dadelijk uit het volgende overzigt:

In Nederland.	*In Indië.*
1 minister.	1 luitenant generaal.
1 kapitein adjudant.	1 kapitein adjudant.
Secretaris generaal.	
1 generaal majoor.	Hiervoor zou men kunnen rekenen den kolonel, chef van den generalen staf.
Bureau personeel en militaire zaken.	
1 generaal majoor. 4 kapiteins en 4 luitenants.	Dit bureau wordt vertegenwoordigd door het 1e en 2e bureau, te zamen 2 kapiteins en 4 luitenants.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bureau materieel der artillerie.

1 luitenant kolonel.
2 kapiteins.
2 luitenants.

Bureau materieel der genie.

1 luitenant kolonel.
2 kapiteins.

Deze twee bureaux worden vertegenwoordigd door het zoogenaamde 3e bureau bestaande uit 1 kapitein der artillerie chef, en 1 luitenant der genie en sappeurs adjunct.

Bureau der militaire administratie.

3 onder intendanten 2e klasse.
2 kapiteins kwartiermeester.
6 luitenants kwartiermeester.

1 onder intendant 2e klasse.
1 adjunct-intendant.
1 aspirant-intendant.

De minister van oorlog en de kommandant van het Indisch leger met hunne adjudanten niet mederekenende, is dus het totaal:

In Nederland.	*In Indië.*
2 generaals majoor.	1 kolonel.
2 luitenant-kolonels.	1 luitenant-kolonel.
13 kapiteins en	4 kapiteins en
12 luitenants.	7 luitenants.

De luitenant-kolonel van den generalen staf in *Indië* komt op bovenstaand overzigt niet voor, men zou hem echter gevoegelijk kunnen noemen tweede secretaris-generaal; hij toch treedt bij ontstentenis van den chef van den generalen staf in al diens functiën, en heeft den titel van sous-chef van den generalen staf.

De afdoening van zaken bij het legerbestuur is op de volgende wijze ingerigt: wanneer de kommandant van het leger over het een of ander onderwerp een schrijven ontvangt, waarop door hem niet dadelijk eene beslissing kan genomen worden, zendt hij dat stuk, voorzien met de aanteekening »nota met advies," naar het bureau, waar het volgens den aard van het onderwerp moet behandeld worden. Een der luitenants-adjoint, soms de kapitein chef van het bureau, schrijven nu eene uitvoerige nota, toetsen de zaak aan alle mogelijke des betreffende bepalingen, raadplegen daarbij het archief tot soms 20 à 30 jaren terug, en brengen daarna aan het slot der nota, en op de daarin ontvouwde redenen berustend advies uit.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Neem aan dat een der luitenants het voorregt heeft gehad de nota te moeten schrijven, dan wordt deze het eerst beoordeeld door den kapitein, chef van het bureau: kan deze er zich niet mede vereenigen, dat wil zeggen, vindt hij, dat de gevolgtrekking, waarop het advies berust, niet juist is, dan wordt het òf door hem gewijzigd, òf den luitenant ter omwerking teruggegeven. Aangenomen echter, dat het advies juist met de zienswijze van den bureau-chef strookt, dan versiert hij de nota, ten bewijze daarvan, met zijn paraaph; hetzelfde heeft nu plaats bij den sous-chef en daarna bij den chef van den generalen staf, totdat de nota met advies eindelijk komt bij den kommandant van het leger. Nu zou men denken, dat een stuk, dat op die wijze door zooveel handen is gegaan, hetwelk het gelijkluidend advies van zooveel personen uitdrukt, den legerkommandant een conform besluit deed nemen. Het gebeurt echter menigmaal, dat zulk een advies niet met het gevoelen van Z. E. strookt en dan wordt het teruggezonden; dan is de primitieve opsteller verpligt om eene nieuwe nota te maken, waarin hij, tegen zijn gevoelen en op grond van de zelfde motieven, juist het tegendeel van vroeger betoogt, en dus ook met een tegenovergesteld advies eindigt. Soms ook neemt de legerkommandant eenvoudig eene beslissing, al strijdt die ook tegen het advies. Wij weten dit te zeer van nabij, dan dat wij hier iets anders dan de zuivere waarheid nederschrijven; ons doel echter is niet om hier de wijze van werken of handelen van het Indisch legerbestuur te kritiseren, wij willen dit alleen aanhalen als motief, waarom wij, hoezeer het in velerlei opzigten wenschelijk is, ons pertinent moeten verklaren tegen het verleenen van nog meerder gezag aan den kommandant van het Indisch leger, en integendeel gaarne zouden zien, dat zijne besluiten aan de contrôle van eene hoogere militaire autoriteit onderhevig waren. De lezer zal wel reeds begrepen hebben, dat wij, ook alleen om dit aan te toonen, en om geen andere redenen, het gebeurde met den majoor Ermeling hebben aangehaald, en het mitsdien met ons over de gevolgtrekking wel eens zijn, te meer nog, wanneer hij de brochure gelezen heeft, die onlangs door den gepensioneerden intendant Smits geschreven is. Ook deze aangelegenheid ben ik niet in staat te beoordelen, ik weet alleen dat destijds te *Batavia* daarover veel is gesproken, en men toch niet wel kan aannemen, dat de kolonel Kroesen, geheel zonder

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den minsten grond, op die wijze in het openbaar wordt aangevallen.

Is dus het verschil groot tusschen de officieren die de personele en militaire zaken behandelen, nog grooter is het tusschen het 3e bureau en de bureaux materieel der artillerie en Genie, waartoe toch slechts 2 officieren behooren, in plaats van 8 bij het ministerie van oorlog. En niet alleen is de getalsterkte te gering, maar ook de rangen van die officieren vinden wij, naar onze bescheiden meening, te laag. Wij behooren niet tot diegenen, die meenen, dat wetenschap en vernuft enkel gehuisvest zijn bij de hoogere rangen; in tegendeel, vooral bij een wapen als dat der genie, kunnen de hoofd-officieren en soms ook wel de subalterne officieren den chef in technische kennis zeer goed overtreffen, maar wij kunnen ons er maar niet mede vereenigen, dat een voorstel van den direktenr der genie door het legerbestuur al of niet wordt aangenomen, ter omwerking of wijziging teruggezonden enz., op grond van het advies — zoo als nog niet lang geleden het geval was — van een 2e luitenant, die nog geen 3 jaar officier en nog geen 2 jaar in *Indië* is.

Wat het 4e bureau betreft, dat der administratie namelijk, ook daarvoor is het getal van 3 officieren tegen 11 in *Nederland* niet voldoende, en men kan daaruit niet anders afleiden, dan dat die personen zich buitengewoon zullen moeten inspannen, om het vele werk, dat voor hen is weggelegd, te kunnen verrigten.

Behalve nu, dat het ministerie van oorlog uit 31 officieren en het legerbestuur slechts uit 15, — dat is dus de helft — is zamen gesteld, heeft men in *Nederland* nog een generalen staf, die op 1 Januarij 1868 bestond uit:

1 luitenant generaal chef
3 kolonels
1 luitenant Kolonel
3 majoors
11 kapiteins en
4 luitenants

———

Te zamen 23 officieren.

Ten slotte nog een enkel woord over het gehalte: het spreekt wel van zelf, dat hier geen sprake kan zijn van het beöordeelen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van elk officier, wij bezitten daartoe het radikaal niet; in het algemeen genomen echter, treft men bij het ministerie van oorlog oudere en officieren van hoogeren rang aan dan bij den generalen staf in *Indië*, zeer zeker hebben eerstgenoemden dus menige proef van hunne bekwaamheid, elk in zijn eigen wapen, of wel door geschriften als anderszins, kunnen geven, sommigen zijn afkomstig van den generalen staf, hetgeen mede een genoegzamen waarborg voor hunne talenten oplevert; in *Indië* daarentegen zijn officieren, — natuurlijk enkelen uitgezonderd, aan wier uitgebreide kennis, tact en bekwaamheid wij hier openlijk hulde brengen — van wie men niet weet hoe zij ooit bij den generalen staf gekomen zijn, zich nog nimmer in iets boven anderen hebben onderscheiden en in niets uitmunten.

De slotsom kan nu zeer eenvoudig zijn, wij willen niet alleen blijven verwerpen, zonder naar ons beste weten iets daarvoor in de plaats te stellen; ons programma is dan het volgende:

Een afzonderlijke generale staf en een afzonderlijk personeel, uitmakende de bureaux van het legerbestuur.

De generale staf kan aanvankelijk bestaan uit:

1 kolonel of generaal majoor, chef
1 luitenant kolonel of kolonel, sous-chef
2 majoors of luitenant-kolonels en
8 kapiteins.

Om de overgang langzamerhand te doen plaats hebben, willen wij den chef en sous-chef in hunne tegenwoordige betrekking laten blijven, tot dat er zooveel stafofficieren *gevormd* zijn, dat de generale staf een ligchaam op zich zelf kan uitmaken.

Een majoor of luitenant kolonel zal zijn chef van het Topographisch bureau, welk bureau dan niet meer zal behooren bij de Directie der Genie: de tweede majoor of luitenant kolonel zal belast worden met het toezigt over de, te gelijkertijd te *Batavia* in 't leven te roepen, inrigting van onderwijs, waar officieren worden opgeleid om bij den generalen staf geplaatst te worden, terwijl de 8 kapiteins voorloopig daarbij tot instructeurs dienen benoemd te worden.

Zoodra nu een zeker getal luitenants tot stafofficieren zijn bevorderd, kunnen eenigen van hen aangesteld worden tot kapitein, men krijgt dan bij den staf zelf kapiteins, terwijl er al dadelijk twee daarvan kunnen geplaatst worden bij het Topogra-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

phisch bureau en de militaire verkenningen en ook de thans daarbij gedetacheerde luitenants door stafofficieren moeten vervangen worden. Dan is het oogenblik gekomen, waarop de chef en sous-chef van den generalen staf als zoodanig moeten optreden, en men dat ligchaam als geïnstalleerd kan beschouwen. Men ziet dus, dat dit slechts eene kwestie behoeft te zijn van 3 of 4 jaar.

Te gelijker tijd kunnen de bureaux van het legerbestuur gereorganiseerd worden; het eerste en tweede bureau zal vereenigd worden tot één *bureau voor personele en militaire zaken*, zamengesteld als volgt:

1 kolonel of generaal majoor, chef
2 kapiteins en
4 luitenants

tot chef van dit bureau zou benoemd kunnen worden de sous-chef van den generalen staf, tot het oogenblik, waarop hij geroepen zal worden om bij den nieuwen generalen staf over te gaan, terwijl insgelijks de chef van den generalen staf, tot dat tijdstip, de functiën van secretaris generaal zal kunnen waarnemen.

Het 3e bureau moet gesplitst worden in twee deelen; het eerste deel zal uitsluitend artillerie zaken behandelen en bestaan uit:

1 majoor of luitenant kolonel, chef
2 kapiteins en — of — 1 kapitein en
1 luitenant — of — 2 luitenants,

waaronder in elk geval 1 magazijnmeester. Het tweede deel zal zijn het bureau der genie en bestaan uit:

1 majoor of luitenant kolonel, chef
1 subaltern genie officier, kapitein of luitenant, en
1 magazijnmeester, kapitein of luitenant.

Het 4e bureau eindelijk, zal blijven het *bureau der administratie*, waaraan wij alleen 1 onder-intendant 1e klasse of intendant 2e klasse als chef en nog 2 à 3 subalterne officieren der administratie, naar gelang der behoefte, willen toevoegen.

Bij deze indeeling is die van het Nederlandsche leger als leiddraad genomen, het is dus wel te voorzien, dat zij, zoo als zij nu voor *Indië* is voorgesteld, nog wel eenige wijziging zal behoeven, in elk geval meenen wij echter dat aanvankelijk de organisatie zelve er weinig toe afdoet, en dat het de hoofd-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kwestie blijft dat er een begin mede worde gemaakt; wij vestigen evenwel met te meer nadruk de aandacht der bevoegde autoriteiten op het vorenstaande, nu wij gezien hebben, met welken bijval, de door den minister van oorlog bevolen reorganisatie van den generalen staf in *Nederland* door onze volksvertegenwoordiging is begroet.

Tot een tweede punt van overweging, waarbij evenwel minder het belang van het Gouvernement, dan wel dat van de individuën op den voorgrond staat, willen wij stellen de bepalingen omtrent de huwelijken van officieren.

Reeds in 1834 zijn deswege voorschriften gegeven, die daarna herzien, veranderd en nog eens herzien zijn, tot dat zij eindelijk, bij algemeene orde n°. 38 van 1853, met intrekking van Staatsblad 1834 n°. 69; 1835 n°. 30; 1837 n°. 16; 1838 n°. 42; 1839 n°. 19; 1841 n°. 19, art. 2; 1842 n°. 21; 1845 n°. 18; 1847 n°. 45 en 1848 n°. 25, voor het laatst geärresteerd zijn en daarmede de volmaaktheid schijnen bereikt te hebben. Sedert zijn nu echter 15 jaren verloopen; uit de zoo even opgesomde Staatsbladen blijkt, dat gemiddeld om de 2 jaar eene wijziging werd uitgevaardigd, zou het daarom thans ook weder niet eens tijd worden? Wij zullen trachten aan te toonen, dat de noodzakelijkheid daartoe in voldoende mate bestaat.

Art. 2 der bedoelde orde schrijft voor: »Deze toestemming »(namelijk tot het aangaan van een huwelijk) wordt aan geen »officier, onverschillig van welken rang, verleend, dan onder de »navolgende voorwaarden:

»1°. dat de aanstaande echtgenoot zich verbinde, wanneer »het korps of het dienstvak waartoe haar man behoort, mogt »marcheren, niet op de marschen te zullen volgen en nimmer »in de kampementen en de kantonnementen of bij het leger, »wanneer het te velde is, te zullen verschijnen;

»2°. dat uit een door het bestuur der woonplaats van de »aanstaande echtgenoot af te geven verklaring blijke, dat haar »gedrag onberispelijk is, en dat zij tot een stand behoort, over»eenkomende met dien van officier."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Van het eerste gedeelte van dit artikel willen wij niets zeggen, de wijze waarop die bepaling wordt toegepast levert niets bezwarends op, zij is bovendien noodzakelijk en moet ons inziens blijven bestaan. Het tweede gedeelte echter moet onvoorwaardelijk worden afgeschaft; behalve toch dat dit geheel gegrond is op een stelsel van wantrouwen, heeft het blijkbaar zijn ontstaan te danken aan de onderstelling, dat een officier, zelfs hoe hoog ook geplaatst, niet in staat is om te beoordeelen of zijne aanstaande echtgenoot van een stand is overeenkomende met dien van officier, en dat hij zijne positie en zijn stand zoo ver zou kunnen vergeten, dat hij er toe zou overgaan, een meisje te trouwen, wier gedrag niet onberispelijk of die beneden zijn stand is, zoodat het gouvernement gemeend heeft daarvoor te moeten waken.

Wat verstaat men nu in de eerste plaats in den tegenwoordigen tijd door stand? Is die afhankelijk van de positie, die men in de maatschappij inneemt, van de levenswijze die men leidt, of van den finantiëlen toestand, waarin men verkeert? Voor het eerste geval toch had het gouvernement al dadelijk moeten bekend stellen, welke van zijne civiele ambtenaren van een gelijken stand zijn als de officieren en zulks niet moeten overlaten aan het bestuur eener plaats. Het heeft echter teregt de onmogelijkheid daarvan ingezien; stellen wij bijvoorbeeld, om dit aan te toonen, dat iemand van adel, hetzij jonkheer of baron, van zijne ouders niets dan juist dezen titel geërfd heeft, en wegens zijne bekrompen verstandelijke vermogens het niet verder heeft kunnen brengen dan bijv. tot eersten klerk bij een gemeente-secretaris, conducteur op een stoomboot, derde kommies bij een der departementen, kommissionair bij vendutiën enz. enz. alle betrekkingen, die doorgaans niet gelijk gesteld worden met die van officier, moet men dan zijn stand beoordeelen naar zijne geboorte, die hem tot den eersten stand doet behooren, of naar zijne betrekking?

De beoordeeling door het bestuur eener plaats maakt verder dat deze afhankelijk is van nog andere zaken. Een ieder weet toch hoe de officieren, en in het algemeen de militairen, in sommige plaatsen van ons land gezien zijn, en de verhouding tusschen officieren en burgers, bijv. te *Amsterdam* en *Dordrecht* geheel anders is dan te *'s Gravenhage* en *Breda*. Het kan niet anders of deze omstandigheid zal grooten invloed uitoefenen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op de door het bestuur dier plaats af te geven verklaring. Er is nog meer; in *Indië* is eene accoucheuse eene dame die veel geld verdient, daardoor in staat is op een grooten voet te leven, hare zoons te laten studeren, advokaat of officier te laten worden, équipage er op na te houden, kortom in alle opzigten van alles te genieten, waartoe het geld iemand in staat stelt. Men maakt daar dan ook geen bezwaar een officier te laten trouwen met de dochter van zulk eene dame, die, men moet het zeggen, zeer goed zelve de weduwe van een officier of ambtenaar kan zijn; zou men echter in *Nederland* een officier in het huwelijk laten treden met de dochter van eene stads-vroedvrouw? Wij betwijfelen zulks zeer. — Een bakker staat in stand niet gelijk met een officier, laat de man echter naar Indië gaan, laat het geluk hem meêloopen, en hij in weinige jaren zooveel verdienen, dat hij, even als de accoucheuse, op zulk een voet leven kan. De storting? hij heeft wel de honderdvoudige storting, mag nu een officier niet met zijne dochter trouwen, hoewel hij bakker gebleven is? Wij hebben het voorbeeld nog niet gezien, doch twijfelen er aan, of er wel vele bezwaren geöpperd zouden worden.

Iemands stand te beoordeelen naar de maatschappelijke positie, is dus iets, dat hoe langer hoe moeijelijker wordt; wij voor ons zijn bovendien van gevoelen, dat men zulks gerust aan de officieren zelf kan overlaten, en kunnen maar niet begrijpen, waarom het gouvernement zoo uitdrukkelijk wil, dat officieren niet beneden hun stand trouwen, terwijl dit voor de civiele ambtenaren eene onverschillige zaak schijnt te zijn, of wel waarom de officieren meer bepaald zoo zwak zouden zijn, om, ter wille van een meisje, hun stand te verzaken en de civiele ambtenaren niet.

Het is overbodig aan te toonen, dat de stand evenmin geheel en al beoordeeld kan worden naar het moreel of fortuin, wij zullen dus daaromtrent niet in verdere beschouwingen treden, hoewel het geld zeer dikwijls het middel is om fatsoenlijk te heeten, en in den regel geringe afkomst of beschaving over het hoofd doet zien.

Afgescheiden van het vorenstaande moet de officier tevens een bewijs produceren, dat zijne aanstaande echtgenoot van een onberispelijk gedrag is. Wat den officier zelven betreft, te zijnen aanzien geldt grootendeels dezelfde redenering, die wij op het artikel »stand" hebben toegepast, wij kunnen er echter nog bij-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voegen, dat het gouvernement, hetwelk zoo met den officiersstand schijnt te dweepen, de leden van dien stand zóó weinig vertrouwt, dat het de officieren in staat acht om te trouwen met een meisje, wier gedrag zóó berispelijk is, dat zelfs het bestuur harer woonplaats daarmede bekend zou zijn. En mogt men soms aan de juistheid van deze gevolgtrekking twijfelen, dat men zich dan de vraag stelle: waarom het gouvernement dezelfde vereischten niet vergt zelfs van de hooggeplaatste personen, bijv. de leden van den Raad van *Indië*, van de regterlijke magt enz. enz. Men zal toch moeten bekennen, dat daarop slechts twee antwoorden kunnen gegeven worden, namelijk: 1°. òf omdat de officiersstand zoo ver boven al die andere betrekkingen verheven is, dat zulks voor dezen laatsten onnoodig voorkomt, en 2°. of, zoo als wij herhaaldelijk zeiden, omdat het alleen voor de officieren noodzakelijk is, dergelijke bepalingen te maken, en voor alle andere mogelijke en onmogelijke ambtenaren niet.

Hoe beleedigend en krenkend is het bovendien voor eene jonge dame tegenover haar aanstaanden echtgenoot, dat er, vóórdat zij met dezen in het huwelijk kan treden, eerst van haar een getuigschrift moet afgegeven worden, dat zij van een onberispelijk gedrag is! Moet dit bij haar niet onwillekeurig de gedachte doen ontstaan dat men aan hare deugd getwijfeld heeft? Hoe is het verder mogelijk, dat het bestuur van plaatsen, zoo als *Amsterdam*, *'s Hage*, *Rotterdam* enz. bekend is met het moreel gedrag van alle jonge dames, die in deze steden wonen? Meermalen gebeurt het, dat, wanneer men zich om eene dergelijke verklaring tot het gemeentebestuur wendt, de jonge dame bij dat bestuur niet eens bij naam bekend is, en men haar verzoekt, op een bepaalden tijd op het raadhuis te verschijnen, opdat men de persoon, over wier gedrag men zal moeten oordeelen, toch ten minste eens gezien hebbe.

Onbegrijpelijk komt het ons voor, dat zulke bepalingen in den tegenwoordigen tijd nog bestaan, niet alleen, maar dat niet een tal van officieren de aandacht van de bevoegde autoriteiten hierop gevestigd hebben. Zij toch, die gehuwd zijn, hebben al het onaangename er van ondervonden en hoewel nu het intrekken van die bepaling voor hen van geenerlei nut zou zijn, is het toch als eene weldaad voor het geheele corps te beschouwen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 3 van de algemeene orde van 1853 zegt:

»Onafhankelijk van de voorwaarden, bij het voorgaand artikel »gesteld, moeten de 1e en 2e luitenants en zij, die aan deze »rangen gelijk zijn gesteld, bewijzen, bescheiden of akten over- »leggen, waaruit het stellig blijke, dat een van beiden, of beide »echtgenooten te zamen, een dadelijk inkomen genieten van *vier* »*honderd gulden* in het jaar, boven en behalve het traktement »van den officier.

»Dit inkomen moet voortspruiten:

a. uit vaste goederen in *Nederl. Indië* gelegen;

b. uit vaste goederen in *Nederland* gelegen;

c. uit eerste hypotheken op vaste goederen in *Nederl. Indië* gelegen, bedragende hoogstens *twee derden* van de waarde van den eigendom;

d. uit eerste hypotheken op vaste goederen in *Nederland* gelegen, bedragende hoogstens *de helft* van de waarde van den eigendom;

(Eigendom van een der of van beide aanstaande echtgenooten te zamen.

De hypotheken op vaste goederen van ouders of bloedverwanten der aanstaande echtgenooten zijn uitgesloten. A. O. 1857, no. 32).

e. uit *veertien* actiën der Javasche bank, ieder groot *f* 500;

f. uit Indische staats-effecten;

g. uit inschrijvingen op het grootboek der 2½ percent nationale werkelijke schuld, onverschillig ten wiens name, doch speciaal verbonden voor het genot der renten, ten behoeve van een der echtgenooten. (Uit 20 obligatiën elk groot *f* 500, rentende 4 pCt. 's jaars ten laste van de Ned. Ind. escompto maatschappij, opgerigt te *Batavia* in 1857. A. O. 1859, no. 18).

»Ook kan door belanghebbenden bij de nederlandsche handel- »maatschappij te *Amsterdam* renteloos worden gedeponeerd een »som van *zeven duizend gulden*, mits over dat bedrag in *Indië* »worde beschikt, onder bepaling dat de betrokken officier, bin- »nen een door den kommandant van het Indisch leger te stellen »termijn, zal voldoen aan de in *Indië* bestaande bepalingen op »de gegoedheid, in dit artikel vermeld.

»Indien die officier in den bepaalden tijd niet aan die ver- »pligting voldoet, geeft hij de oorzaak daarvan, langs den be- »hoorlijken weg, op aan den kommandant voornoemd, die den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»termijn verlengt, of indien de reden onaannemelijk wordt be»vonden, hem straft.

»Mogt die officier, ook na het einde van den verlengden ter»mijn, niet aan zijn verpligting hebben voldaan, kan daaruit »aanleiding genomen worden hem tot ontslag uit de militaire »dienst voor te dragen."

Tot zoover dit artikel, de rest schrijft voor, op welke wijze de eigendomsbewijzen worden ingediend, en waar zij worden gedeponeerd, dit heeft op ons onderwerp echter geene betrekking en wordt mitsdien achterwege gelaten.

Wij zullen nu trachten achtervolgens de bewijzen aan te voeren, die de onhoudbaarheid van dit artikel zonneklaar doen uitkomen, tenzij men iets nog houdbaar gelieft te noemen, dat tegen alle gezond verstand aandruischt, en tegen beter weten, à tort et à travers toch volgehouden wordt.

In de eerste plaats noemen wij het, zachtst gesproken, zeer zonderling, dat men zoowel van een *eersten* als van een *tweeden* luitenant, het surplus van vierhonderd gulden boven zijn jaarlijksch traktement vordert; in de onderstelling namelijk dat men destijds, tot de ervaring gekomen zijnde, dat de traktementen dier officieren te gering waren om er met vrouw en c. q. met kinderen van te leven, met vaderlijke bezorgdheid heeft getracht het lot der aanstaande echtgenooten van die heeren te verzekeren. Deze onderstelling verkrijgt allen schijn van werkelijkheid, wanneer men in aanmerking neemt, dat vroeger ook de kapiteins voor de zoogenaamde storting hadden te zorgen, doch dit niet meer behoefden, sedert hunne traktementen, te gelijk met die der hoofd-officieren, zijn verhoogd.

De *eerste* luitenants toch der infanterie hebben een maandelijksch traktement van 175 die der overige wapens van 187.50 gulden, terwijl dat van de *tweede* luitenants respectievelijk *f* 155 en *f* 162.50 bedraagt, hetgeen dus verschillen oplevert van 20 en 25 gulden 'maands of van 240 en 300 gulden 'jaars.

Is het dus eene erkende waarheid, dat een *tweede* luitenant van zijn traktement niet kan leven, wanneer hij gehuwd is, doch neemt men tevens aan, dat hij daartoe slchts eene som van vierhonderd gulden 's jaars behoeft, dan is het immers zoo klaar als de zon dat een *eerste* luitenant, die drie honderd gulden per jaar meer traktement heeft, slechts 100 gulden surplus noodig heeft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om te kunnen trouwen. Voor een oogenblik dus aannemende, dat de hier besproken bepaling der algemeene order noodig is, dan had zij toch in bovengestelden zin behooren gewijzigd te worden, vermits het in het geheel niet hetzelfde is, aan te toonen, dat men een jaarlijksch inkomen van 400 of van 100 gulden geniet: dit zal wel geen nader betoog behoeven.

Vervolgens overgaande tot de middelen, waaruit het inkomen van 400 gulden moet voortspruiten, vinden wij, om te beginnen, vaste goederen of hypotheken op vaste goederen in *Nederlandsch Indië* of in *Nederland* gelegen, waarvan bij algemeene order n°. 32 van 1857 nog gezegd wordt: dat de vaste goederen moeten zijn de eigendom van een van beide, of van beide aanstaande echtgenooten te zamen; dat de hypotheken op vaste goederen, behoorende aan ouders of bloedverwanten van een der beide of van beide echtgenooten te zamen zijn uitgesloten; en dat dien ten gevolge voortaan, bij het overleggen van eigendomsbewijzen van hypotheken of vaste goederen, door de belanghebbende personen een bewijs zal behooren te worden gevoegd, de niet-bloedverwantschap constaterende.

Eene aandachtige beschouwing van deze bepaling doet ons terstond de vraag stellen: waarom is zij gemaakt? en het antwoord daarop moet, ons inziens, noodwendig zijn: om misbruiken te voorkomen. Men heeft de onderstelling gemaakt, of men is welligt tot de ervaring gekomen, dat ouders, ten einde hunne kinderen in de gelegenheid te stellen, om in het huwelijk te treden met het voorwerp hunner keuze, aan dezen een hypotheek op hun eigen goed gaven, zonder dat daarom die kinderen kwamen in het genot der hypothekaire rente. Men heeft het voorschrift niet tot een doode letter willen maken, maar geëischt dat het doel er van volkomen werd bereikt, dat is, dat de jonggehuwden werkelijk 400 gulden boven het inkomen van den man zouden genieten. Hoe zonderling toch, men gelooft wel dat een zoon van zijn vader de rente niet ontvangen of eischen zou van eene hypotheek, die deze gepasseerd heeft om het huwelijk zijns zoons mogelijk te maken, maar men gelooft niet, dat een officier van een zijner vrienden een hypotheek zou kunnen krijgen bijv. van 8000 gulden tegen 5 pCt. 's jaars, en dat die officier aan dien vriend daarentegen een notariële schuldbekentenis zou kunnen geven mede van 8000 gulden tegen 5 pCt. 's jaars.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gewis lezers, zullen er onder u velen zijn, die denken, dat het toch zoo gemakkelijk niet is, zulke vrienden te vinden. en dit is wel waar, namelijk in *Nederland*, waar iemand niet gaarne den naam heeft, dat zijne goederen verhypothekeerd zijn, maar in *Indië* hebben wij zelven personen aangetroffen, die op deze wijze officieren hebben geholpen, die hun geheel vreemd waren. Wij durven nog verder gaan en te beweren, dat zeker de helft van het getal officieren, die in den echt treden, op deze wijze hunne eigendomsbewijzen magtig worden.

Anderen zullen misschien zeggen, dat men toch van een officier niet verwachten kan, dat hij aldus het Gouvernement misleidt; eilieve, heeft men niet aan den letter der wet voldaan, door zulke eigendomsbewijzen in te dienen, en heet het dan geene misleiding wanneer bij het oogenblik van trouwen nu wel de hypotheek echt is, om het nu zoo maar eens te noemen, maar men na verloop van eenigen tijd, hetzij door aanzienlijke verliezen bij vendutiën, door overplaatsing, hetzij door eenige groote uitgaven bij gelegenheid van eene bevalling als anderzins, genoodzaakt is eenige duizenden guldens op te nemen tegen eene hooge rente, bijv. 7½ % zoo als in *Indië* de gewoonte is? Heeft men dan nog feitelijk 400 gulden boven zijn jaarlijksch inkomen?

En wat de misleiding verder betreft, heeft men u ooit, toen gij als kadet aan de Militaire Akademie te *Breda*, of als jongeling bij het Instructie-bataillon te *Kampen* waart, u bekend gemaakt met de algemeene orders voor het Indische leger? Wanneer een knecht, die bij een heer dient, hem verzoekt te mogen trouwen, en het wordt door dezen geweigerd, kan hij zijn congé verzoeken, en wel te regt komen bij honderd andere heeren, die wèl gehuwde knechts willen hebben. Kan echter een officier om die reden zijn ontslag vragen met het vooruitzigt dat zijne carrière daardoor niet belemmerd zal worden; en heet het dan misleiding, wanneer gij u onbewust in dienst van het *Nederlandsch* Gouvernement begeeft, en gij vindt u naderhand verkort in uwe heiligste regten als mensch?

Kan men het een vader wel zoo euvel duiden, dat hij zijn woonhuis, zijn eenigst vast goed, op den naam van zijn zoon laat overschrijven, ten einde dezen in de gelegenheid te stellen om te trouwen, en moet de dankbare zoon dan uit erkentenis voor zijns vaders goedheid van hem huurpenningen ten bedrage van 400

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gulden 's jaars vorderen? Kan de zoon daar niet vrijwillig afstand van doen, hetgeen wel in de meeste gevallen zal gebeuren? Doch, voor het Gouvernement is het voldoende, dat hij een eigendomsbewijs overlegge, waaruit het blijkt, dat hij eigenaar is van het pand, althans zoo dit van zulk een gehalte is, dat het stellig 400 gulden per jaar opbrengt. In dit geval zou men dus weder moeten gelooven, dat het Gouvernement zich tevreden stelt, wanneer slechts aan de vormen zijn voldaan; wij maken deze opmerking opzettelijk hierbij, omdat wij later nog in de gelegenheid zullen zijn om aan te toonen, hoe de bepalingen in *Indië* soms toegepast worden, en hoe dààr soms de bedoeling van den wetgever geheel wordt verijdeld.

Nu volgt punt *e:* uit *veertien* actiën in de Jav. bank, elk groot *f* 500. Deze actiën hebben te zamen eene nominale waarde van 7000 gulden; het jaarlijksch dividend, dat aan de aandeelhouders in de laatste 10 jaren is uitbetaald was afwisselend tusschen de 14 en 18 pCt. Nemen wij nu maar eens het minste, dan geeft dit toch van 7000 gulden eene rente van 980 gulden per jaar; het spreekt echter van zelf dat dit alleen geldig is voor personen die, bij de oprigting der Javasche bank, of eenigen tijd daarna, de actiën à pari hebben kunnen inkoopen, maar men moet niet gelooven dat men ze tegenwoordig minder dan tegen 160 pCt. kan koopen, althans zoo was de koers in 1867, hoe hij op het oogenblik is, weten wij niet juist. Om dus *veertien* actiën der Javasche bank te kunnen inkoopen, moet men kunnen beschikken over 11200 gulden, tenzij alweêr een vader in het bezit is van die papieren en ze, ten behoeve van zijn zoon, aan het militair departement afgeeft.

Wij zullen hier niet verder in beschouwingen treden omtrent de wijze waarop men zich al of niet aan het bepaald getal van *veertien* zou kunnen houden, wij maken alleen weder dezelfde opmerking als hier boven, namelijk: dat wanneer het militair departement *veertien* actiën der Javasche bank onder zijne berusting heeft, en zelfs de rente ontvangt ten behoeve van den belanghebbende, immers niets den officier belet, na ontvangst der rente, deze onmiddellijk aan zijn vader of schoonvader te overhandigen.

Wat de Indische staats-effecten betreft, voorkomende onder *f*, wij kennen dat soort van papieren niet, wij hebben ze nog nooit gezien, en kunnen er dus niet over oordeelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Omtrent het bepaalde bij *g*, namelijk inschrijvingen op het grootboek der 2½ percents nationale werkelijke schuld, en obligatiën rentende 4 pCt. 's jaars, ten laste van de Nederlandsch Indische Escomto maatschappij, opgerigt te *Batavia* in 1857, teekenen wij alleen aan, dat tegenwoordig wel weinigen zoo dwaas zullen zijn, om hunne gelden tegen 2½ of 4 pCt. uit te zetten, terwijl men in *Indië* met voldoende zekerheid 6 of 7 pCt. kan krijgen.

Thans zijn wij genaderd tot het slot van art. 3, namelijk, dat door belanghebbenden bij de nederlandsche handelmaatschappij renteloos kan worden gedeponeerd eene som van *zeven duizend gulden*, mits over dat bedrag in *Indië* worde beschikt, onder de bepaling dat de betrokken offcier, binnen een door den kommandant van het Indisch leger te stellen termijn, zal voldoen aan de in *Indië* bestaande bepalingen op de gegoedheid, in dit artikel vermeld.

Dit middel, om toestemming tot een huwelijk te erlangen, zal wel hoofdzakelijk gebezigd worden door luitenants, die, in *Nederland* zijnde, nog willen trouwen vóór dat zij naar *Indië* gaan; ook wij kennen iemand, die zich van dat middel bediend heeft, en zullen, door hem getrouwelijk zijn wedervaren mede te laten deelen, trachten aan te toonen, hoe men soms door de hierboven opgeteekende heilzame voorschriften kan worden gebaat.

In Mei 1864, zoo luidt zijn verhaal, deponeerden wij bij de nederlandsche handelmaatschappij te *Amsterdam* zeven duizend gulden, en ontvingen daarop spoedig de vergunning tot het aangaan van een huwelijk; in Julij van datzelfde jaar vertrokken wij naar *Indië*, en kwamen den 12den October te *Batavia* aan, waar wij geplaatst en de eerste jaren daarna gebleven zijn.

In den beginne waren wij van oordeel, dat die gelden ons nu wel spoedig zouden teruggegeven worden, omdat toch in art. 3 staat: »mits over dat bedrag in *Indië* worde beschikt." Wij ontvingen echter niets, en eerst na herhaaldelijk vragen werd ons in Maart 1865 eene ordonnancie op 's lands kas toegezonden, met opdragt van den kommandant van het leger, om alsnu binnen drie maanden andere bewijzen van gegoedheid daarvoor in de plaats te stellen.

Veertien actiën der Javasche bank, elk groot 500 gulden, konden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wij voor onze zeven duizend gulden niet koopen, om redenen hierboven medegedeeld; van Indische staats-effecten hadden wij geene de minste kennis, en inschrijvingen op het grootboek der 2½ pCt. nationale werkelijke schuld, of 20 obligatiën elk van 500 gulden, ten laste van de Ned. Indische Escompto maatschappij, wilden wij niet en konden wij ook niet voor ons klein kapitaaltje krijgen. Er schoot dus niets anders over dan vaste goederen of hypotheken op vaste goederen, in *Nederlandsch Indië* gelegen.

Hoe nu daaraan gekomen? Ten eenemale onbekend met het Bataviaasch publiek, namelijk in zooverre, dat wij niet wisten wie grondbezitters waren en bovendien genegen om daarop hypotheek te geven, konden wij toch niet wel huis aan huis gaan om zulks te vragen: wij hadden daar ook den tijd niet toe, vermits wij het voorregt hadden, onder een chef te dienen, die ons met grooten tegenzin nu en dan een enkelen dag vrij gaf, om partikuliere aangelegenheden te regelen. Wij namen alzoo onzen toevlugt tot het plaatsen van advertentiën in de dagbladen, die het meeste gelezen worden, met name het *Bataviaasch Handelsblad*, het *Nieuw Bataviaasch Handelsblad* en den *Java-bode*, waarin werd bekend gemaakt dat 7000 gulden te bekomen was tegen eerste hypotheek.

Inmiddels deponeerden wij dat geld bij de hierboven meergenoemde Escompto-maatschappij, met het verzoek aan den direkteur om, als de gelegenheid zich voordeed, voor dat bedrag eene hypotheek te nemen. Op de advertentie in de couranten kwam echter geen enkel antwoord, de direkteur der Escompto-maatschappij had mede nog geen hypotheek kunnen krijgen en alzoo bragten wij in Julij dit langs den gebruikelijken weg ter kennis van het legerbestuur. In Augustus daarop werd ons eene verlenging van 3 maanden toegestaan, met de aanbeveling om alsnu de eigendomsbewijzen tijdig genoeg in te dienen. Voor dat die 3 maanden om waren, had zich eene gelegenheid voor ons opgedaan, er was namelijk iemand die ons hypotheek wilde geven op een zijner huizen; dat huis was echter gebouwd op een stuk grond dat de eigenaar in gemeenschap met anderen bezat. Van dien eigendom moest derhalve eerst eene scheiding vervolgens eene taxatie door den gezworen landmeter plaats hebben, en eindelijk moest die bezitting ingeschreven worden bij het kadastraal bureau.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In *Indië* nu is men doorgaans zeer langzaam in de afdoening van zaken, daarbij kwam dat al die fraaijigheden geld kosten, dat de eigenaar, die het meerendeels ten gerieve van ons deed, ook al wat lang talmde, zoodat wij onmogelijk bij het eindigen van den tweeden termijn gereed konden zijn. Wij deelden zulks weder omstandig, met naam en toenaam, aan den legerkommandant mede en verzochten nu zoolang uitstel, als noodig was om deze zaak te regelen. Ook ditmaal werd ons dit uitstel verleend, met bepaling echter dat maandelijks over den stand dezer aangelegenheid moest gerapporteerd worden.

Is het wel te verwonderen, dat het nu soms gebeurde, dat, na het eind van eene maand, de zaak nog niets gevorderd was? Het verdroot ons genoeg, maar wij konden niet anders doen dan ons geheel lijdelijk daarin gedragen, en alleen nu en dan de betrokken personen eens beleefd verzoeken, om, ter wille van ons, toch wat spoed te maken. Hoe het zij, men werd het ten laatste bij het militair departement moede, en het was in Junij 1866, dat men ons nu nog voor het laatst drie maanden tijd gaf, na verloop van welken tijd wij gereed moesten zijn wilden wij ons voor straf vrijwaren; het legerbestuur kon zich niet inlaten met aangelegenheden, als de hierboven medegedeelde, en wij moesten dan maar trachten op eene andere wijze in het bezit der vereischte bescheiden te geraken.

Zoo waren wij dan, na verloop van een jaar nog even ver als toen wij begonnen, wel hadden wij niet te klagen over de langmoedigheid van het legerbestuur, maar was het onze schuld dat wij in onze pogingen nog niet naar wensch geslaagd waren? Wij lieten dan ook toen nogmaals eene advertentie in de dagbladen zetten, en namen zelfs onzen toevlugt tot een van die hulpvaardige menschen, die, zoo als wij toen vernamen, wel meer officieren geholpen hadden. Werkelijk werd ons ook de toezegging gedaan dat wij een hypotheek zouden erlangen, en wachtten wij bedaard het resultaat er van af; de tijd verliep echter en daarmede verdween onze gerustheid, tot dat wij *ééne* week voor het einde van den termijn de vrijheid namen, nog eens op spoed aan te dringen, en ons toen nog persoonlijk de verzekering gegeven werd, dat alles tijdig geregeld zou worden.

Een dag nu vóór dat de laatste drie maanden om waren, ontvingen wij een briefje, waarin ons werd medegedeeld, dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om die en die redenen — die zeer afdoende en ons volkomen billijk voorkwamen — men aan ons verzoek niet kon voldoen. Wij waren alzoo ten tweede male de dupe, en wisten niet wat aan te vangen; daags daarna gingen wij persoonlijk naar den chef van den generalen staf, ten einde, door het laatst ontvangen briefje, te bewijzen, dat het onze schuld niet was, met het doel om ons daardoor niet strafwaardig te doen beschouwen.

Het was toen, dat wij, in ons verzoek om nieuw uitstel, de vrijheid namen, het militair departement te wijzen op de omstandigheid, dat wij ongeveer een jaar na ons huwelijk eerst onze gelden hadden terug bekomen, en wij dus gedurende dat jaar de rente daarvan gemist hadden, dat wij, sedert wij er over konden beschikken, het geld bij de Escompto-maatschappij gedeponeerd hadden, tegen eene rente van 6 pCt. dus 420 gulden 's jaars, zoodat het doel der algemeene order bereikt was, en wij begrepen dat het ons eigenbelang was, om toch spoedig aan de gestelde eischen te kunnen voldoen, en te dien einde niets onbeproefd zouden laten. In antwoord daarop ontvingen wij nog eene maand uitstel, met de bedreiging dat als wij dan niet voldaan hadden aan de bestaande bepalingen, wij gestraft zouden worden met 8 dagen streng arrest, om daarna nog 12 dagen daarvoor te mogen gebruiken, en, dan niet gereed zijnde, nog zwaardere straffen te zullen ondergaan. Wij kunnen het legerbestuur om dezen maatregel niet te hard vallen, wanneer men in aanmerking neemt het herhaalde uitstel dat het ons reeds verleend had. Wij wilden evenwel niet gaarne eene reeks strenge straffen ondergaan en besloten daarom het koste wat het wilde, ons van de noodige bewijsstukken voorzien; en op die wijze is het dan dat wij eigenaar geworden zijn van een stuk grond met daarop staand woonhuis.

Men zal ons ligt vragen waarom wij zulk eene moeite ondervonden, terwijl wij zelf hierboven hebben beweerd, dat het in *Indië* nog al gemakkelijk was, de eigendomsbewijzen te produceren; men moet echter daarvoor eenigzins bekend zijn, en de persoon die ons zijn huis heeft verkocht, heeft dit alleen gedaan om ons te gerieven en onder belofte, dat zoodra wij het niet meer noodig hadden, het weder aan hem zou worden overdragen.

Het huis nu was getaxeerd op 10000 gulden en de overschrijvings kosten daarvan bedroegen alzoo 5 pCt. of 500 gulden. Het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

is duidelijk, dat die som door ons moest betaald worden, en niet alleen nu, maar ook wanneer het huis later op naam van den vorigen eigenaar wordt overgeschreven.

Wij waren dan eindelijk gereed, maar welk voordeel hebben wij nu summa summarum van de voorbeeldelooze werking der algemeene order 38 van 1853 genoten?

1°. dat wij een jaar gemis van onze rente hebben gehad, bedragende tegen 6 pCt. (hetgeën in *Indië* het minst is dat men erlangt) 420 gulden, en

2°. een verlies van tweemaal 500 of 1000 gulden, ongerekend de onkosten der advertentien, meetbrieven etc., in het geheel dus 1420 gulden. —

Het zal nu wel niet verder betwijfeld worden, dat men zich tegenwoordig geene voordeelen behoeft voor te spiegelen van de bepalingen, op de eigendoms bewijzen betrekking hebbende. Het is waar, iedereen treft het nu niet zoo ongelukkig, maar bij de meeste huwelijken van officieren of liever van luitenants — en het getal daarvan neemt met de aanhoudende slechte promotie bij alle wapens van het Indische leger hand over hand toe — moeten er toch vaste goederen overgeschreven of hypotheken genomen worden, en weet gij, wat wij nu zoo slecht kunnen begrijpen? Dat al die overschrijvingskosten, die, over het geheel genomen, nog al aanzienlijk zullen zijn, moeten gestort worden in *'s lands kas*. Als men dan in der daad het welzijn van de luitenants, de stiefkinderen der armee, had willen beöogen, dat men dan ten minste bepaald had, dat zij zouden vrijgesteld zijn van de overschrijvingskosten, die zij ter zake van een huwelijk zouden moeten betalen, maar geene bepalingen in het leven had geroepen en tot heden laten bestaan, waaruit al ligt door anderen de ons grievende gevolgtrekking zou kunnen gemaakt worden, dat het gouvernement, onder den schijn van vaderlijke zorg, de laagst en te min bezoldigde zijner officieren op eene schandelijke wijze exploiteert.

Om nu niet te langdradig te worden, willen wij ten slotte nog even aanstippen, hoe een ander onzer vrienden bij zijn huwelijk gevaren is. Het betreft natuurlijk een luitenant, die van zich zelf of zijne familie de noodige middelen niet had of kon bekomen voor de storting. Hij was geëngageerd in *Indië* met eene gouvernante die evenmin iets meer bezat dan haar salaris;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beide wisten het echter door allerzuinigst te leven zoover te brengen dat zij te zamen over een bedrag van 3000 gulden konden beschikken. Voor dat geld wordt nu een huisje gebouwd dat weldra een huurder vindt, à raison van 40 gulden 's maands. (in *Indië* is de huishuur schrikbarend hoog.)

Een eigendomsbewijs wordt nu opgemaakt en vergezeld van eene verklaring van de betrokken resident, waaruit bleek dat het huisje werkelijk 40 gulden per maand aan hen opbrengt, aan het militair departement gezonden, waarop natuurlijk de toestemming tot een huwelijk volgde.

Zoolang nu de eigenaar ter plaatse aanwezig was, ging alles goed, naauwelijks echter is hij verplaatst of er wordt geen huur meer betaald, de huurder gaat er natuurlijk na eenigen tijd uit, het huisje vervalt en vindt dientengevolge geene bewoners meer. Dit is nu wel weêr ongelukkig, zult gij welligt zeggen, maar als toch de luitenant geen eigendomsbewijzen had behoeven in te dienen, en bijv. toch 3000 gulden had willen besparen, had hij deze kunnen deponeren bij de Escompto-maatschappij te *Batavia*, hij had dan wel slechts 6 pCt. van zijn geld gemaakt, maar geen kans gehad het te verliezen.

En hiermede stappen we nu van dit onderwerp af; wij meenen niet te veel gezegd te hebben, toen wij in den aanvang de bepalingen onhoudbaar noemden, onze oogen zijn nu gevestigd op den minister van koloniën, die in de Tweede Kamer verklaard heeft, dat ook hij van oordeel was, dat de traktementen der luitenants van het Indisch leger te gering zijn en mitsdien een voorstel tot wijziging daarvan zal indienen, en ten slotte nog slechts den wensch uitdrukken, dat bij de traktementsverhooging, door dit liberale kabinet, te gelijkertijd de heillooze bepalingen, betreffende de eigendomsbewijzen, den stand en het zedelijk gedrag der aanstaande echtgenooten, zullen ingetrokken worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»*Het zou wel een mirakel zijn, als men in Indië met de begrooting uitkwam*," zeide in der tijd de afgevaardigde van Bosse tegen den minister Hasselman, wij twijfelen echter of de financiële specialiteit wel weet waarom, en gelooven dat niemand zulks beter zou weten te verklaren, dan de ex-minister, tegenwoordige gouverneur generaal Mr. P. Mijer, die immers, het eerste jaar van zijn bestuur, verpligt is geweest om zijne eigen begrooting uit te voeren; het is echter gemakkelijk in te zien, wanneer men slechts nagaat, op welke wijze de gegevens verzameld worden, die den minister van koloniën moeten dienen als bouwstoffen zijner begrooting.

In *Indië* zelf wordt jaarlijks eene begrooting opgemaakt door elk afzonderlijk departement, finantiën, binnenlandsch bestuur, openbare werken, enz. en alzoo ook door het militair departement. Al deze begrootingen te zamen vormen nu de begrooting voor *Indië*; zij worden aan den gouverneur generaal ingediend, die ze overanderd of gewijzigd naar *Nederland* zendt. Wanneer nu in *Nederland* de eindcijfers dezer begrootingen onveranderd werden overgenomen, dan zou men het niet uitkomen met de begrooting, te regt als een fout aan het Indisch bestuur kunnen aanrekenen, die cijfers worden echter telken jare door den minister van koloniën gewijzigd en zoo niet alle, dan toch het grootste gedeelte verminderd, nooit vermeerderd.

Wij zullen nu eens kortelijk nagaan hoe men in *Indië* aan al die eindcijfers komt, en daartoe nemen de begrooting voor het departement van oorlog (zoo als het tegenwoordig genoemd wordt). Het is duidelijk, dat de chef van dat departement, de kommandant van het leger, de behoeften van alle wapens en dienst niet in détail kan kennen; hij splits zijne begrooting dus ook weder en zoo ontvangt elke chef van een wapen daarvan een gedeelte. De directeur der genie bijvoorbeeld dient eene begrooting in voor het genie-departement, hij ook heeft echter al de officieren van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zijn onderhebbend korps ten zijnen dienste, en zoo komt het dat elk eerstaanwezend genie officier eene begrooting opmaakt voor de plaats waar hij gestationeerd is.

In verband met het opmaken dier begrootingen nu, zijn bij algemeene order n°. 52 van 1862 de volgende voorschriften gegeven:

1°. Jaarlijks, overeenkomstig de door den direkteur der genie »ter zake te geven huishoudelijke voorschriften, zullen door de »betrokken onder-direkteuren en gewestelijke eerstaanwezende »officieren der genie de noodige globale opgaven met ramingen »van kosten worden ingediend der in het eerstvolgende dienstjaar »op elke plaats door hen noodig geoordeeld wordende voorzie- »ningen, hieronder bedoeld sub *4 a* en *b*.

2°. »Daarna zal in de eerste helft van de maand April door »de plaatselijke militaire kommandanten inspectie worden gehouden »over *de militairen werken en gebouwen*, speciaal met het doel »om het genie departement juistere gegevens, dan de onder 1 »bedoelde globale opgaven, te verschaffen voor het opmaken der »begrootingen van de daarbij vermelde voorzieningen en om zich »tevens te vergewissen van de al of niet bestaande noodzakelijk- »heid tot het doen van voorstellen als hieronder sub 5 nader »zullen worden vermeld.

»Daartoe zullen de militaire kommandanten zich doen verge- »zellen:

»*a*. Door den plaatselijk eerstaanwezenden officier der genie, »die verpligt is daarbij zooveel mogelijk alle gevraagd wordende »inlichtingen te geven;

»*b*. door den dirigerenden of eerstaanwezenden officier van »gezondheid ter plaatse, opdat deze daarbij in staat worde ge- »steld zoodanige voorstellen te doen, welke hij in het algemeen »belang voor de *militaire gebouwen* noodzakelijk acht; en

»*c*. voor zoo verre de te inspecteren gebouwen of werken ten »dienste van de kavallerie, artillerie, geneeskundige dienst of »militaire administratie zijn afgestaan, door de plaatselijke kom- »manderende of eerstaanwezende officieren dier wapens en dien- »sten, welke den militaireu kommandant voor zooveel noodig »ook bekend hebben te maken met alle door hen daaraan nood- »zakelijk geacht wordende verbeteringen en voorzieningen.

»3°. Na afloop der inspectiën zullen:

»*a*. Door de militaire kommandanten daarvan rapporten, vol-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»gens het hierbij gevoegd model en den daarop aangegeven weg, »in triplo worden opgemaakt en ingediend; respectivelijk, na de »daarop door den direkteur der genie gestelde beslissingen, be»stemd voor het archief van de direktie der genie, voor dat van »den betrokken onder-direkteur of gewestelijken en voor dat van »den plaatselijken eerstaanwezenden officier der genie.

»Genoemde autoriteiten zullen deze rapporten daarna ter ge»legener tijd ook ter inzage zenden, respectivelijk aan de be»trokken algemeene dienstchefs, aan de gewestelijke en aan de »plaatselijke militaire kommandenten.

»Op plaatsen, waar de onder-direkteur of gewestelijk eerst»aanwezend officier der genie tevens met de plaatselijke dienst »is belast, zullen bedoelde rapporten mitsdien ook slechts in »duplo behoeven te worden opgemaakt en ingediend; en

»*b.* door de overige onder 2 genoemde autoriteiten, door tus»schenkomst van de onmiddellijk boven hen gestelde chefs, eene »opgave van de door hen noodig geöordeeld wordende voorzie»ningen worden ingediend, respectivelijk aan den kommandant »van het regiment O. I. kavallerie, den chef van het wapen der »artillerie, den chef over de geneeskundige dienst, en den hoofd»intendant der militaire administratie.

»Voornoemde algemeene dienstchefs zullen uit deze verschil»lende opgaven eenen staat doen zamenstellen en van hunne »aanteekeningen en bemerkingen voorzien, den direkteur der »genie toezenden, welken door dien hoofd-officier verder zal »worden geraadpleegd en vergeleken met de rapporten van de »betrokken militaire kommandanten.

»4°. De onder 3 bedoelde rapporten en staten zullen vóór »medio Junij van ieder jaar bij den direkteur der genie moeten »zijn ingekomen.

»Daarin behooren verder alleen te worden opgenomen:

»*a.* Herstellingen en vernieuwingen, die tot instandhouding »van het bestaande worden vereischt;

»*b.* Kleine veranderingen, verbeteringen en bijbouwingen aan »het bestaande, voor zooverre die overeenkomstig de organieke »bepalingen en voorschriften dringend noodig zijn en dus de »noodzakelijkheid daarvan niet meer kan worden betwijfeld.

»5°. Verbeteringen, veranderingen, bijbouwingen en andere »voorzieningen van belangrijken aard zullen daarentegen bij de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»onderwerpelijke inspectiën door den militairen kommandant en »de hem vergezellende autoriteiten wel worden onderzocht en »besproken, maar moeten daarna door eerstgenoemde, na ter »zake den plaatselijken korpschef, den eerstaanwezenden officier »der genie en c. q. den eerstaanwezenden officier van gezond- »heid ook schriftelijk te hebben gehoord, door tusschenkomst »van den betrokken onder-direkteur of gewestelijken eerstaan- »wezenden genie-officier, elk afzonderlijk en gemotiveerd, aan »den gewestelijken militairen kommandant worden voorgesteld, »welke die voorstellen, voor zooveel noodig met zijne beschou- »wingen aangevuld, door tusschenkomst c. q. van den betrokken »dienstchef en den direkteur der genie het militair departement »ter beslissing aanbiedt.

»Slechts bij uitzondering zullen in spoed vereischende gevallen »voorstellen van den onderwerpelijken aard op een ander tijdstip »mogen worden gedaan dan onmiddellijk na de hier bedoelde »jaarlijksche inspectiën over de militaire gebouwen en werken.

»6°. Op die plaatsen, waar zich geene officieren van speciale »wapens bevinden, zal de hierboven bedoelde regeling eveneens »gevolgd worden, door — en ten opzigte van — den persoon, »die met de uitoefening der diensten aldaar is belast, zoodat »steeds de noodig geachte voorzieningen aan lokaken of werken »bij de kavallerie, artillerie, geneeskundige dienst of militaire »administratie in gebruik, door tusschenkomst der bevoegde »autoriteiten, ter kennis van de betrokken chefs dier wapens of »diensten worden gebragt, terwijl in het algemeen de chef over »geneeskundige dienst in wetenschap behoort te worden gesteld met »alles wat uit een hygiënisch oogpunt voorziening mogt vereischen."

Model.

...Militaire afdeeling op Java	*Gouvernement*
Militair kommandement	*Residentie*
van	of
Garnizoen te	*Assistent-residentie.*

Rapport der inspectie over de militaire gebouwen en werken, naar aanleiding der algemeene order n°. 52 van 1862, in bovengenoemd garnizoen op den . . . . . 18 . . gehouden, door den plaatselijken militairen kommandant aldaar.

Opgemaakt te . . . . . en verzonden den . . . . . 18 . .

De plaatselijke militaire kommandant.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

N. N.

Ten overstaan van:

De plaatselijken eerstaanwezende genie-officier.

N. N.

De kommandant van het
— — . . . . . .
de kavallerie

N. N.

enz.

De dirigerend (eerstaanwezend) officier van gezondheid ter plaatse

N. N.

Den kommandant.
(officier belast met het materieel) der artillerie, enz.

N. N.

enz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.
Omschrijving van de gebouwen en werken, die voorziening behoeven, ook wat betreft het onderhoud.	Gewenschte herstellingen en vernieuwingen, kleine veranderingen, verbeteringen en bijbouwingen aan het bestaande.	Gevoelen ter zake van den plaatselijken militairen kommandant.	Gevoelen ter zake van den plaatselijken eerst aanwezende genie-officier.	Gevoelen ter zake van den betrokken onder-directeur of gewestelijken eerst aanwezenden genie-officier.	Gevoelen ter zake van den betrokken afdeelings- of gewestelijken militairen kommandant.	Nadere consideratiën en advies met voorstel ter zake vas den onder direkteur of geweste lijken eerstaanwezende genie-offic.	Beslissing van den direkteur der genie.
N. B. Hierin ook te vermelden de bestemming van het gebouw of het werk, enc. ook waar voor het voor als nog wordt gebezigd.			De plaatselijke eerstaanwezend genie officier te ..... den .....18 .. N. N.	De onder-direkteur der genie (of enz.) ..... den ..... 18 .. N. N.	De kommandant der militaire afdeeling op *Java* (ofenz.) ..... den ..... 18 .. N. N.	De onder-Direkteur der genie (of enz.) ..... den ..... 18 .. NN.	De direkteur de genie ..... den ..... 18 .. N. N.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

In deze algemeene order dus komt alles voor, wat vereischt wordt voor eene juiste beoordeeling van de door het Geniedepartement ten behoeve der militaire gebouwen en werken in te dienen voorstellen en begrootingen. In de rubriek *H* van het inspectierapport wordt door den direkteur der genie beslist of eene voorgestelde vernieuwing, verandering of verbetering op de begrooting gebragt, tot een ander jaar uitgesteld, geheel achterwege gelaten of wel afzonderlijk voorgesteld moet worden; ingevolge het bepaalde sub 5, al naarmate de adviesen, die de verschillende autoriteiten in de rubrieken *D, E, F* en *G* gesteld hebben; en hoewel nu sub 4 is bepaald dat in de rapporten alleen datgene moet worden opgenomen *waarvan de noodzakelijkheid niet meer kan worden betwijfeld*, gebeurt het toch in den regel, dat slechts een gedeelte der voorgestelde voorzieningen, in de algemeene begrooting wordt opgenomen.

Nadat nu de dringende noodzakelijkheid van die voorzieningen door al die autoriteiten is erkend, wordt, bij het aanbieden der begrooting aan den direkteur der genie, tevens nog een procesverbaal gevoegd, opgemaakt door eene onzijdige kommissie — gewoonlijk subalterne infanterie-officieren — ten overstaan van een genie-officier, waarin nogmaals die noodzakelijkheid wordt gekonstateerd. De direkteur der genie ontvangt, op die wijze, specifieke begrootingen van alle plaatsen, in *Indië* gelegen, (waar namelijk militaire gebouwen zijn) voegt die te zamen tot een enkele begrooting en dient die met de bijlagen in bij het departement van oorlog.

Zou men na dit alles mogen aannemen dat in die begrooting nog iets voorkomt dat voor uitstel vatbaar is? Wij gelooven het niet; en evenwel — wat gebeurt er nu? Den direkteur der genie wordt eenvoudig het eindcijfer opgegeven, dat hij niet mag overschrijden; hij verdeelt nu dat bedrag zooveel mogelijk overeenkomstig de behoeften der verschillende plaatsen, en zoo ontvangt soms een eerst aanwezend genie-officier, die eene begrooting van bijv. 52 duizend gulden heeft ingediend, de mededeeling dat voor zijne plaats slechts 35 duizend gulden kan uitgetrokken worden, met last om nu een gedeelte zijner begrooting te laten vervallen.

Welk onderdeel moet hij nu weglaten? Alles is dringend noodzakelijk en door alle mogelijke autoriteiten als zoodanig erkend, en toch moet hij zooveel schrappen als noodig is om tot het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bepaalde eindcijfer te komen. Het is niet te verwonderen, dat er onder die eerst voorgestelde, doch daarna op last van hoogerhand weggelaten voorzieningen dezulke kunnen voorkomen, die toch dat jaar moeten uitgevoerd worden, bijvoorbeeld dewijl een muur inzakt, of een gebouw gedeeltelijk instort, enz. daarvoor moeten dan afzonderlijke gelden disponibel worden gesteld, want van de begrooting, waarop zij voorkwamen, zijn zij geschrapt.

Wij zouden nog een aantal voorbeelden kunnen aanvoeren, ten bewijze dat de omstandigheden bijna elk jaar de noodzakelijkheid doen geboren worden om de begrooting te overschrijden; wij willen die echter met opzet achterwege laten; omdat thans reeds is aangetoond hoedanig telken jare het te kort bij het genie departement ontstaat; wij durven het niet met zekerheid beweren, maar onderstellen dat het ook om dergelijke redenen is, dat door het departement van openbare werken zoo weinig zorg aan wegen en bruggen wordt besteed. Wij hebben met eigene oogen bruggen gezien — en niet ééne maar verscheidene — in den grooten weg over *Java*, die reeds zóó lang vernield, ingezakt, kortom onbegaanbaar waren, dat reeds tot driemaal toe daarover geslagen noodbruggen, wegens ouderdom, waren vernieuwd.

Wanneer het zoo gaat met een paar departementen, als dat der genie en der openbare werken, hoedanig moet het dan over het geheel zijn? Teregt mag dan ook nogmaals de heer van Bosse zeggen dat het een mirakel is, wanneer men in *Indië* met de begrooting uitkomt, maar hij behoeft de oorzaak daarvan niet zoover te zoeken, daar uit het bovenstaande wel genoegzaam zal gebleken zijn, dat dit eene onmogelijkheid is, wanneer de Indische begrooting door den minister van koloniën, uit verkeerde zuinigheid, te veel wordt besnoeid, en soms nog door de afgevaardigden in de Tweede Kamer, uit partijschap tegen een minister, wordt afgestemd.

Er wordt voor *Indië* jaarlijks veel te weinig geld toegestaan, met andere woorden de uitgaven in *Indië* worden altoos te laag geraamd; vroeger was dit zoo erg niet, daar de Gouverneur Generaal de bevoegdheid had om de begrooting te overschrijden; nu echter de Indische begrooting ieder jaar bij de wet wordt vastgesteld, wordt dit zeer moeijelijk: men zal voortgaan met voortdurend te bezuinigen tot dat men ten laatste geplaatst zal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden voor een fait accompli, daarin bestaande, dat de Gouverneur Generaal verpligt zal zijn om op eens, door omstandigheden, die nu reeds te voorzien zijn, de begrooting op zoodanige wijze te overschrijden dat er weinig van het batig saldo meer zal overblijven, terwijl, door de uitgaven jaarlijks wat ruimer te nemen, zulk een onheil waarschijnlijk wel zal voorkomen kunnen worden.

Afgescheiden nu van die jaarlijks terugkeerende behoeften, wordt er bovendien voor *Indië* bijna niets gedaan. Welke sommen worden sedert eenige jaren in *Nederland* voor de staats-spoorwegen en hoe is het vervoer in *Indië*? Wij zullen eens wachten totdat de nederlandsch-indische spoorwegmaatschappij met den spoorweg *Samarang-Vorstenlanden* gereed is, en dan eens aan het gouvernement vragen, hoeveel het dan elk jaar voor den afvoer der produkten *minder* zal betalen. Al ware het uitsluitend in het belang van het gouvernement, moest men in *Indië* met eene voorbeeldelooze voortvarendheid spoorwegen maken op die plaatsen, waar het zoo noodig is, dan zou men eens zien tot welk een bedrag de millioenen, die thans nog aan den afvoer besteed worden zouden gereduceerd worden.

En zoo is het met alles; de Indische bezittingen zijn van te veel gewigt voor *Nederland* om ze te verlaten, men moet ze echter niet behouden op een voet zooals tot heden heeft plaats gehad, zoodoende toch zou, hoe rijk die landen ook zijn, dat vruchtbare en schoone gedeelte van het oostelijk halfrond, ten laatste uitgeput, aan het moederland zooveel nadeel berokkenen, dat men ten laatste verpligt zou zijn, zich van dat blok aan het been te ontdoen. Daarmede zou echter de schoonste parel, die de nederlandsche kroon ooit bezeten heeft, voor ons verloren gaan.

Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken met een enkel woord te gewagen van de *Nieuwe Comptabiliteits-wet.*

Deze wet die, in 1867 in werking getreden is en eene geheele hervorming in de administratie heeft teweeg gebragt, heeft ongetwijfeld veel nut gesticht, maar zooals het met de meeste wetten gaat, er blijven altijd enkele leemten, hoewel van ondergeschikten aard, waarin de wetgever niet heeft kunnen voor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zien, enkele onderdeelen, die geheel achterwege blijven, of van zekere omstandigheden afhankelijk gemaakt moesten worden. Wij willen hier niet spreken van de tallooze klagten, die bij de invoering dier wet zijn gerezen, of van het feit dat ambtenaren en zelfs inlandsche bedienden of oppassers maanden achtereen op hun traktement hebben moeten wachten, maar dit liever toeschrijven aan de onwetendheid of liever onbedrevenheid, waarmede die wet in den beginne werd ten uitvoer gelegd.

Wij hebben hier echter eene bepaling op het oog, die, naar het ons voorkomt, bij den wetgever volstrekt gemis aan kennis verraadt: wij bedoelen deze; dat voortaan alle geniewerken in het openbaar zullen worden aanbesteed.

Tot 1867 was het in *Indië* altijd de gewoonte om alle geniewerken in dagloon te doen uitvoeren, en werd slechts in zeer enkele gevallen van die gewoonte, of van dien regel afgeweken. De genie-officieren hadden daardoor, behalve het opzigt, nog te zorgen voor een voldoend en geschikt personeel, de benoodigde materialen, en eindelijk ook de geheele administratie en verantwoording van een werk, waarvoor zij zelven geheel en alleen persoonlijk aansprakelijk bleven,

Oogenschijnlijk nu mag dit nog al bezwarend toeschijnen, in de werkelijkheid was dit niet zoo; er werd toch gedurende het geheele jaar gewerkt en daar meestal het eene werk na het andere werd begonnen had men altijd een genoegzaam aantal werklieden, dat daarmede, en bovendien met de gewone onderhoudswerkzaamheden, die over het geheele jaar loopen, altijd aan den gang kon gehouden worden. Evenzoo had men zijne vaste leveranciers van materialen, die, als zij om de eene of andere reden moesten bedankt worden, terstond eene menigte konkurrenten hadden om hen te vervangen.

Het eenigste was alzoo de administratie en de verantwoording: daar er echter in eene *instructieve nota* voldoende bepalingen daaromtrent waren voorgeschreven, bleef dit geheel eene kwestie van arbeid en tijd. Men was hiertoe echter zeer goed in staat, en wij hebben nog nooit een genie-officier over die soort van arbeid hooren klagen.

Nu gebeurde het wel eens, dat een genie-officier met de voor een werk toegestane gelden niet uitkwam, doch dan werd hem slechts op grond van een zeer goed gemotiveerd voorstel, waaruit

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het ten duidelijkste kon blijken, dat het tekort niet door de schuld van den executant was ontstaan, suppletie verleend; daarentegen werden de overschietende gelden, hetgeen in den regel plaats vond, weer in 's lands kas gestort.

Bij eene uitbesteding nu behoeft men zich nimmer over een mogelijk tekort te verontrusten, men zal zich echter evenmin over een restant kunnen verheugen; de aannemer ontvangt zijne aannemingspenningen en alle risico van winst en verlies is voor zijne rekening. Hoewel het op grond hiervan dus wel aanbevelingswaardig zou kunnen schijnen, in het vervolg alle geniewerken bij aanneming te doen uitvoeren, moeten wij ons echter pertinent daartegen verklaren en wel om de volgende redenen.

In de eerste plaats bestaan in *Indië* geene *algemeene voorwaarden*, zooals die in *Nederland* gebruikt worden, en waarnaar in officiële stukken mag verwezen worden. De officieren der genie zijn dus verpligt om bij elk werkje, hoe gering ook, een volledig bestek met voorwaarden te maken, hetgeen soms tot een niet onaanzienlijken arbeid aanleiding kan geven, en hunne toch reeds moeijelijke dienst aanmerkelijk verzwaart.

Nu volgt de uitbesteding; te *Batavia* zijn aannemers, die soms wel genegen zijn om een genie-werk aan te nemen, het moet dan echter geheel naar hun zin zijn, en men behoeft niet te denken dat zij kleine werkjes aannemen, waarop niet veel te verdienen valt; behalve dat men nu een officier als het ware geheel moet afzonderen om den aannemer te surveilleren, heeft men toch de kleinere werkjes en het gewoon onderhoud in daghuur. Dit is echter alleen op de hoofdplaats: te *Samarang* onder anderen, waar ook nog al veel militaire gebouwen zijn, heeft men reeds herhaaldelijk eene uitbesteding gehouden, zonder dat zich op den dag der toewijzing nog een enkele inschrijver vertoond had; en hoe zal het dus zijn op de kleinere plaatsen. Van zulk eene mislukte uitbesteding wordt dan langs den hierarchieken weg kennis gegeven aan het gouvernement, en daarop volgt dan gewoonlijk de last om het werk dan maar op de gewone wijze, dat is, in daghuur, uit te voeren.

Nu zal men wel zeggen dat dan de comptabiliteitswet zooveel kwaad niet doet, aangenomen dat dan het werken in daghuur beter is. Neen, als men daarbij ten minste niet in aanmerking neemt dat die bestekken en voorwaarden allen nutteloos zijn ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maakt, en dat de tijd door de genie officieren hieraan besteed, en de vrije uren door hen soms daaraan opgeofferd, geheel verloren zijn.

En wil dan het toeval eens, dat een chinees aannemer is, dan blijkt het veeltijds, dat hij zoo weinig kennis van zaken en van techniek heeft, dat de met het toezigt belaste genie officier, in stede van het werk te surveilleren, alles voor den aannemer regelen moet. Wij hebben gezien, dat de opzigthebbende verpligt was voor een nieuw gebouw zelf de fundering te traceren, het terrein te waterpassen enz., zoodat de aannemer eigenlijk niets was dan de persoon die geld uitbetaalde en geld ontving.

Wil men nu op die wijze voortgaan, en gelooft men werkelijk dat het gouvernement met zulk soort van aannemingen wordt gebaat, dat men dan het korps genie officieren eenige uitbreiding geve, opdat hun werkkring niet nutteloos wordt verzwaard. Wij zouden echter liever zien, dat de wet hieromtrent eenige meerdere vrijheid liet, en men slechts verpligt was om haar toe te passen, wanneer men met eenige zekerheid kon verwachten, dat eene aanbesteding zou gelukken.

Nu toch de comptabiliteits-wet nog eene herziening behoeft, hebben wij gemeend, geene ondienst te bewijzen aan de kommissie, die belast is met het onderzoek naar de werking er van door hare aandacht hierop te vestigen.

Geachte lezer,

Wanneer gij in de volgende regelen beschouwingen aantreft, het Indisch leger in het algemeen betreffende, zal het u welligt bevreemden, waarom wij daarmede niet begonnen zijn, in plaats van, zoo als nu, met een paar ondergeschikte onderwerpen aan te vangen. Het is ons doel echter niet geweest, al de gebreken en aan te brengen verbeteringen van het geheele leger te bespreken, wij zouden daarvan een lijvig boekdeel kunnen vol schrijven, doch hebben ons bepaald tot die zaken, welke in ons oog het noodzakelijkste waren, en zullen ook nu, hoewel van het leger in het algemeen sprekende, slechts een paar onderwerpen nog behandelen.

»*Er heerscht een goede geest onder het leger*!" zoo werd onlangs

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door den kommandant van het Indisch leger verklaard. Deze verklaring, uit den mond van een zoo hoog geplaatst persoon, kan niet anders dan een overvloedige stof tot nadenken opleveren voor allen, die, hetzij door partikuliere omstandigheden, hetzij ambtshalve, belang stellen in het Indisch leger, en alles wat het aangaat, stellen. En niet zonder reden. Wij voor ons hebben deze verklaring met verwondering vernomen. Vooreerst toch dachten wij dadelijk, bestond die goede geest dan vroeger niet? Voorzeker wel, want aangenomen dat nu onlangs of sedert eenige jaren een *slechte* geest onder het leger heerschte, dan zou toch, ons inziens, het legerbestuur telken jare eene verklaring van dien aard hebben moeten afleggen, en constateeren of de geest onder het leger langzamerhand verbeterde, onveranderd gebleven, of wel nog slechter geworden was, en zoo iets is nog nooit geschied. Was de geest *goed*, waarom dan nu eene verklaring daarvan afgelegd, zonder dat daarnaar gevraagd wordt?

Men mag hier niet denken aan een gril of caprice van den legerkommandant, daar zoo iets onbestaanbaar is met de waardigheid van zijne hooge betrekking. Er moet dus eene reden zijn, een gewigtige oorzaak die den chef van het departement van oorlog in *Nêerlandsch-Indië* genoopt heeft, om de bovengestelde verklaring af te leggen. En die reden — wij hebben het zoo even gezegd — is noch dat de geest vroeger slecht was en op eens goed is geworden, noch dat hij voortdurend goed is, en zulks eenvoudig wordt medegedeeld: neen, de geest onder het Indisch leger is altijd goed geweest maar in de laatste jaren minder goed geworden en is, vooral onder het bestuur van den tegenwoordigen legerkommandant, nog *veel* minder geworden, (om nu niet het woord slecht te gebruiken); en deze omstandigheid is het, die op het oogenblik, althans in *Indië*, zoo zeer bekend is dat de kommandant van het leger gemeend heeft die te moeten verbloemen door het afleggen eener verklaring in tegengestelden zin.

Dit is kras gezegd, en zoo als het daar staat bijna niet te gelooven, niet waar? Wij zullen ons nader verklaren en zeggen, hoe wij het meenen.

Het spreekt wel van zelf, dat het niet onze bedoeling is, den kommandant van het leger te beschuldigen van leugentaal, hetgeen men aanvankelijk wel geneigd zou zijn te denken. Neen, hij is in dezen behoorlijk verantwoord; alle drie maanden ontvangt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hij de rapporten over de gehouden monsteringen bij de verschillende korpsen; daarin zal vooreerst een chef niet zeggen, dat er bij zijn onderhebbend korps een slechte geest heerscht, en ten andere bestaat die geest eigentlijk ook meer onder de officieren dan onder de troepen zelve, en dan nog altijd in zulk eene mate, dat in den dienst, dus officieel, daarvan niets te bemerken is.

Dit neemt echter niet weg, dat een chef, vooral als hij voor zijne officieren nog al genaakbaar is, en op een kameraadschappelijken voet met hen omgaat, en anders door zijn adjudant, zeer goed bekend kan zijn met den geest, die onder hen heerscht, met het onderwerp, dat zij gewoonlijk in hunne bijeenkomsten bespreken, met de wijze waarop zij zich over het een en ander uitlaten enz. Zoo zal ook de legerkommandant *voor zich* wel weten hoe het in den boezem van het leger gesteld is, niettegenstaande hij soms in officiële stukken geheel daarmede tegenstrijdige rapporten ontvangt. En mogt hij nu ook al eens hoorende doof of ziende blind willen zijn, dan hebben wij slechts te wijzen op den inhoud van «*de Militaire Courant*," die van Maart 1867 tot Maart 1868 heeft bestaan en daarna vervangen is door »*Mars*," een tijdschrift voor het Indische leger; daarin toch zijn menigmaal de belangen en verschillende grieven van het leger besproken, zoodat onwetendheid daarvan niet meer voorgewend kan worden. De kommandant van het leger kan dus door officiële rapporten bewijzen dat er een goede geest in het leger heerscht, wij gelooven echter niet dat hij zijn persoonlijke verklaring daaromtrent met een eed zou durven bevestigen.

Neen, er wordt geprutteld, en niets dan geprutteld, er heerscht eene malaise, eene gedruktheid onder de officieren die noodzakelijk verbeterd moet worden. En kan het wel anders, bij de menigvuldige grieven die bestaan en die, in stede van verminderd of hersteld, slechts voortdurend vermeerderd worden?

Bij de behandeling der Indische begrooting voor 1869 stelde een der kamerleden voor, officieren die eene hoogere betrekking tijdelijk waarnemen, (bijvoorbeeld luitenants, die bij afwezigheid van den kapitein de kompagnie kommanderen), voor dien tijd niet meer in het genot te stellen van het traktement dat aan dien rang verbonden is en wel omdat dit voortdurend aanleiding geeft tot ontevredenheid. Gelukkig echter voor het Indisch leger heeft de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

minister van koloniën gemeend aan dat voorstel geen gevolg te moeten geven. Dat er ontevredenheid door ontstaat is zeer juist, maar waar komt die van daan? Niemand zal het afkeuren dat de oudste luitenant bij eene kompagnie, tijdelijk kapiteins traktement geniet, iedereen toch wordt op zijn beurt de oudste, en dus kan zoo iets geen wangunst opwekken. Wanneer echter, zooals in den laatsten tijd onophoudelijk het geval is geweest, bij eene kompagnie drie luitenants zijn, en een van hen is gedetacheerd van het nederlandsche leger, dan zijn de twee indische officieren soms beide hoewel reeds vijf à zes jaren officier nog 2e luitenant, terwijl de andere, slechts twee à drie jaren officier, reeds 1e luitenant is. Wordt nu de kapitein verplaatst of ziek of moet om andere reden in zijne plaats tijdelijk worden voorzien, dan moet de jeugdige 1e luitenant de kompagnie kommanderen, en als kommandant optreden van de beide andere 2e luitenants, die hij welligt aan de militaire akademie als zijne veel oudere kameraden heeft gekend.

Ziet, *dit* is het, wat ontevredenheid verwekt. Wil men dit kwaad doen ophouden, dan moet men niet, zooals het bewuste kamerlid, de oorzaak er van zoeken in het bestaan eener gunstige bepaling voor de officieren in het algemeen, maar wel in de omstandigheid, dat nog voortdurend officieren van het nederlandsche naar het indische leger gedetacheerd worden, waardoor bovendien een aantal plaatsen worden ingenomen, zoodat soms onderofficieren, afkomstig van de militaire school te *Meester Cornelis*, na hun afgelegd officiers examen nog een jaar, ja soms nog langer moeten meêloopen eer zij tot 2e luitenant kunnen aangesteld worden.

Wij mogen echter onzen geachten afgevaardigde niet hard vallen, omdat hij blijkbaar in eene dwaling heeft verkeerd, maar hem veeleer prijzen, omdat hij, vernomen hebbende dat er ontevredenheid bij het indisch leger bestond, getracht heeft die te doen ophouden, al heeft hij het verkeerde middel beproefd. Men moet hier de wil voor de daad nemen.

Bij koninklijk besluit van den 24e November 1859, no. 69, is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gearresteerd de «*regeling van de bevordering, het ontslag, en het op non-activiteit stellen van de Europesche officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige landmagt.*"

Deze regeling is gewijzigd door de koninklijke besluiten van 22 December 1865 n°. 83 en 84, aan het Indisch leger bekend gemaakt bij de algemeene order n°. 15 van 1866, welke wijziging daarin bestaat, dat artikel 46 van het besluit van 24 November 1859, n°. 69, luidende:

»Geen officier van de landmagt in *Nederlandsch Indië*, tot en »met den rang van kolonel ingesloten, kan op non-activiteit worden »gesteld, dan om eene der volgende redenen:

»1°. enz.

»enz.

»6°. Wanneer hij in *Nederlandsch Indië* voor een raad van »onderzoek behoort te worden geroepen."

gelezen moet worden:

»Geen officier van de landmagt in *Nederlandsch Indië*, tot en »met den rang van kolonel ingesloten, kan op non-activiteit worden »gesteld, dan om eene der volgende redenen:

»1°. enz.

»enz.

«6°. Wanneer hij in *Nederlandsch Indië* voor een raad van »onderzoek wordt geroepen, dan wel voor den regter te »regt staat."

met andere woorden: elke officier, die in het vervolg voor den krijgsraad of wel voor het hoog militair geregtshof te regt staat, hetzij als beschuldigde, hetzij als reklamant of appellant, wordt op non-activiteit gesteld.

Het gebeurt wel eens, dat een officier als beschuldigde voor den krijgsraad moet verschijnen, dit is echter eene zeldzaamheid in vergelijking met de gevallen, waarin een officier als reklamant voor den krijgsraad komen, en naar het ons voorkomt, en indien wij wèl onderrigt zijn, is de bepaling ook juist gemaakt om het veelvuldig en roekeloos reklameren te voorkomen.

Uitgaande van de onderstelling, dat alle bepalingen gemaakt worden in het belang van den lande, gelooven wij dat het op non-activiteit stellen eigenlijk ten doel heeft, het toekennen van non-activiteits traktement aan officieren gedurende hun proces; daar het een echter noodwendig met het ander gepaard moet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gaan, heeft men zijne toevlugt tot de wijziging van art. 46 der bovengenoemde regeling genomen.

Wij willen nu eens de voor- en nadeelen opsommen van de bepaling, zooals die vóór en na de wijziging bestonden, zoo voor het gouvernement als voor den belanghebbende.

Wanneer een officier zich als reklament voor een krijgsraad begeeft, en hij bevindt zich binnen de residentie van dien raad blijft hij zijn dienst doen, maar wordt toch nu en dan daarin verhinderd: is hij daarentegen buiten de residentie, dan wordt hij tijdelijk naar die plaats gedetacheerd, of ook wel eenvoudig overgeplaatst; zijne kameraden moeten wel nu en dan in zijn noodwendig dienstverzuim voorzien, maar wij willen nu voor een oogenblik aannemen, dat het gouvernement of wel het belang van den lande daardoor min of meer schade lijdt.

Wordt de reklamant nu in het gelijk gesteld, dan lijdt hij zelf, behoudens het onaangename dat er in gelegen is om voor een krijgsraad teregt te staan, althans geene geldelijke schade: krijgt hij echter geen gelijk, dan lijdt hij ook wel geene geldelijke schade, maar wordt toch meestentijds nog wegens verregaande oneerbiedigheid of zoo iets gestraft.

Volgens de vroegere wetgeving dus, had het gouvernement *altijd* eenig nadeel, hetzij geldelijk, hetzij door belemmering in de dienst (als men het minste zoover zoeken wil) en het individu *nooit* geldelijke schade.

Dit mogt zoo langer niet; in de wijziging van dat artikel lag een te schoon middel van bezuiniging, al is het dan ook weêr ten koste van de officieren; het moest omgekeerd worden en heeten:

> «het gouvernement zal *nooit* schade hebben maar de officier «*altijd*, hetzij hij gelijk krijgt al dan niet."

en ziet daar de *gevolgen* van het gewijzigde artikel 46, indien dit althans niet het *motief* der verandering is geweest.

Men heeft te regt ondersteld, dat de officieren, inzonderheid de luitenants, zich niet zouden laten afschrikken om voor den krijgsraad te gaan, door de straf die zij doorgaans ondergaan, wanneer zij in het ongelijk worden gesteld, maar veeleer wanneer men hun van een gedeelte van hun karig traktementje gaat berooven, och arm! zij hebben nu juist genoeg om even rond te komen, wat is het dus, als men daar nu nog eens

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1/3 afneemt, en voor zulk een langen tijd als gewoonlijk een proces voor den krijgsraad duurt.

Neen, het middel is heerlijk uitgedacht, niet alleen bedenkt hij zich nu wel tweemaal, eer hij er toe over gaat, maar hij ziet er soms geheel van af, al heeft hij de volste overtuiging van in zijn regt te zijn, en wat het schoonste van alles nog is, die ingehouden gelden der reklamanten komen, wat zeg ik, ... ja, zij komen ten voordeele van 's lands kas!!... Een officier reklameert nooit, wanneer hij voor zich niet gelooft gelijk te zullen krijgen, want dit zou de grenzen van het gezond verstand te buiten gaan, heeft hij dus te goeder trouw gedwaald, moet hij dan daarvoor nog weer zijne zuur verdiende penningen in 's lands kas storten? Is het niet erg genoeg, dat hij bovendien nog eens gestraft wordt, wegens verregaande oneerbiedigheid, en al zulke formulieren meer?

Er zal derhalve nu niet meer roekeloos gereklameerd worden, maar daar tegenover staat dat de officieren thans veel meer zijn blootgesteld aan de willekeur van hunne chefs. Voorheen was elke chef nog al concientieus in het opleggen van straffen, hij moest dit althans zijn, want de krijgsraad was daar om te oordeelen; tegenwoordig echter behoeft hij slechts te vragen, hoe de financiële middelen van den officier zijn, of hij schulden heeft, en of hij gebrek moet lijden door te reklameren.

Wij zullen wel niet behoeven aan te toonen, dat de officieren, die in het gelijk gesteld worden, toch schade lijden; al wordt hun al het te min genotene, na den gunstigen afloop van een proces, uitgekeerd, zij hebben zich toch gedurende eenige maanden met een non-activiteitstraktement moeten behelpen, en wat is dat, vooral voor een luitenant? Zij winnen dus niets, behalve dat zij de hun opgelegde straf reeds ondergaan hebben, zijn zij nog eenige maanden op non-activiteit, en voor dat alles wordt eenvoudig de straf van het strafregister geroijeerd.

Hoewel dus het voorkomen van te veelvuldige reklames als reden der wijziging schijnt opgegeven, bestaat er groote waarschijnlijkheid, dat men weêr eens een fijn middel heeft willen uitdenken, om bewijzen te leveren, dat men een voorstander is van het bezuinigingsstelsel; zulk een groot voorstander zelfs, dat men niet geschroomd heeft een gedeelte van de officierstraktementen aan te wenden om 's lands kas te gerieven. Maar wie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kan zich ook voorstellen dat een 2e luitenant, met $^2/_3$ van zijn maandelijksch inkomen, dus met ± 100 gulden, niet toekomt, wanneer men zelf elke maand beschikken kan over eene kleine drie duizend gulden!

Wij hebben hier natuurlijk den legerkommandant op het oog, want hoewel de wijziging bij koninklijk besluit is vastgesteld, zal toch wel niemand willen beweren, dat door Z. M. iets omtrent het Indisch leger gelast wordt, zonder den bevelhebber der landmagt te hebben gehoord.

Veel is over dit artikel in *Indië* geschreven, en eene algemeene afkeuring heeft zich daarover doen hooren; ook het gouvernement van *Neêrlandsch-Indië* scheen er niet erg mede ingenomen, vermits eenigen tijd daarna bepaald werd, dat zij wier reklames gedeeltelijk gegrond werden bevonden, gelijk zouden gesteld worden met hen, die *geheel* gegronde reklames hadden ingebragt, voor zooveel namelijk betrof het weder uitkeeren van het tijdelijk ingehouden $^1/_3$ van hun traktement. Daardoor is nu wel eenige verligting gekomen, dit moeten wij erkennen, en ook, dat een besluit van den koning eerst in December 1865 genomen, nu nog niet weder ingetrokken kan worden, zonder dat daardoor wordt te kort gedaan aan de waardigheid der Kroon; het neemt echter niet weg dat het groote ontevredenheid veroorzaakt, en een geest onder het leger verspreidt, die den toets niet kan weêrstaan van de verklaring die het legerbestuur dit jaar heeft gemeend te moeten afleggen.

Toen de gouverneur generaal Mr P. Mijer, bij zijn optrede het korps officieren te *Batavia*, met den kommandant van het leger aan het hoofd, bij zich te gehoore ontving, en die opperofficier de verklaring en de belofte aflegde dat ook onder de regering van den nieuwen landvoogd, het leger, even als altijd waar het te pas kwam, bewijzen zou geven van zijn onkrenkbare trouw en gehechtheid aan *Oranje*, toen was het dat de gouverneur generaal daarop antwoordde: «Die belofte is overbodig. Zijne Majesteit «is te goed bekend met de diensten, die het indisch leger voort«durend bewijst, en heeft daarvan nog vóór mijn vertrek uit «*Europa* doen blijken. Toen ik namelijk op *het Loo* afscheid van «Z. M. nam, zeide mij de Koning: Excellentie, het Indisch leger «staat hoog bij mij aangeschreven, ik waardeer zijne diensten en «ik beveel het bijzonder in uwe belangstelling aan."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Zeer hoog waren de officieren met die rede van de gouverneur generaal ingenomen, al was het alleen omdat men de overtuiging had, dat de tevredenheid van onzen Vorst op deugdelijke gronden rust. Het Indisch leger weet zelf zeer goed, dat het geen onverdiende lauweren plukt, de belangstelling van den opperbevelhebber is dus geen gunst, maar allezins billijk. Te betreuren is het echter dat men op den duur zoo bitter weinig daarvan merkt, en dat het gewoonlijk blijft bij tevredenheidsbetuigingen.

Wanneer men eens een oog slaat in de naam- en ranglijst van de officieren van het Nederlandsche en van het Indische leger, dan valt dadelijk onze aandacht op het groote getal decoratien hier in vergelijk met *Indië*. Hoe komt dat toch?

Zijn de officieren in *Nederland* meer in de gelegenheid om zich te onderscheiden dan in *Indië*, staan zij op een hooger wetenschappelijk of praktisch standpunt; zijn hunne verdiensten zoo groot in vergelijk van die hunner collega's aan gindsche zijde van den evenaar? Is dit alles waar, dan heb ik niets gezegd, wij kunnen dit echter zoo gereedelijk niet aannemen. Het is waar dat een tal der Indische officieren ridder zijn van de Militaire Willemsorde; dit is echter iets wat men hun niet onthouden kan, de Willemsorde kan gereklameerd worden. Even waar is het, dat er geene voorstellen mogen gedaan worden om deze of genen voor te dragen voor ridder van den Nederlandschen Leeuw of van de Eikenkroon, dit regt behoort uitsluitend aan de Kroon. Waarom kan echter een officier, die daarvoor in aanmerking komt, niet voorgedragen worden voor eene koninklijke onderscheiding, of zijne verdiensten onder de aandacht van Z. M. gebragt worden? Hoe komen anders de Nederlandsche officieren aan de decoratien; of kunnen soms de officieren van het Indisch leger niet dan bij hooge uitzondering daarvoor in aanmerking komen?

En dat het verschil groot is, daarvan kan iedereen zich onmiddellijk overtuigen: neemt bijv. maar eens het wapen der genie; in *Indië* heeft de tegenwoordige chef geen enkele decoratie; van den Nederlandschen Leeuw is op het oogenblik in het geheele korps slechts *één* officier ridder, de Eikenkroon is er hoegenaamd niet in vertegenwoordigd, terwijl bij het Nederlandsche leger van beide orden wel 6 of 7 zijn.

Inderdaad de koning is met deze bijzonderheden niet bekend;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Z. M. kan geen officieren beloonen, wanneer het voorstel daartoe niet gedaan wordt.

Een Indisch officier is even gevoelig voor eene belooning als elk ander, en even trotsch op de onderscheiding, die hem het regt geeft om het gulden opschrift *virtus nobilitat* op zijne borst te dragen, als op de erkenning van zijn *moed, beleid en trouw.*

Dit jaar is in de Tweede Kamer de opmerking gemaakt dat er onder de vorige regering te veel decoratiën zijn uitgegeven, zeg eens lezer, wat het Indisch leger daarvan denken moet, dat zoo stiefmoederlijk daarmede wordt bedeeld?

Het een met het ander maakt, dat er, indien al geen ontevreden dan toch een slechte geest onder het Indiseh leger heerscht, de prikkel van meer dan zijn pligt te doen, kortom van zich te onderscheiden, wordt niet aangewakkerd, alles is even dof, men dient daar bijna in den volsten zin van het woord voor zijn karig traktement, en de officieren worden beschouwd als loontrekkende dienaars en niets meer.

Kan het wel anders dan dat daardoor de goede geest onder een leger wordt ondermijnd?

Dezer dagen zei een indisch ambtenaar, wien men naar den toestand van het leger vroeg: «Het is gedemoraliseerd!" Ik geloof niet, dat de man daarin volkomen gelijk heeft, maar het is erg genoeg dat zoo iets gezegd wordt, en allezins is het te wenschen, ja dringend noodzakelijk, dat daarin verandering kome, niet door kleinigheden, maar door eene geheele reorganisatie, die langzaam en gaande weg kan tot stand komen.

U, minister van koloniën kunnen wij nog geen dank betoonen, gij zijt daardoor te kort aan het bewind. Maar, hoewel uwe staatkunde betreffende *Indië* ook al door sommige dagbladen als verkeerd wordt beschouwd, toch brengen wij u hier openlijk hulde voor uwe beginselen en plannen voor de toekomst, zoowel voor *Indië* in het algemeen als voor het leger in het bijzonder. Wij hebben met belangstelling de verslagen der staten generaal nagegaan en hoeveel tegenstand gij ook ondervinden moogt van hen, die hunne kennis van onze koloniën te danken hebben aan verhalen en overleveringen, wij wenschen u den moed en de kracht toe om het ingeslagen pad met vastheid te betreden.

En gij afgevaardigden van het Nederlandsche volk, gij die de schoonste roeping in de staat hebt te vervullen, ondersteunt den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

minister zooveel gij kunt, tracht toch het batig saldo niet te hoog op te voeren, schenkt aan *Indië* wat *Indië* toekomt, en bedenkt dat door wat minder inkomsten voor het moederland de koloniën vooruitgaan, dus later meer kunnen afwerpen, maar dat gij door ze uit te putten ze weldra tot een lastpost maken zult.

Ook u bevelen wij de belangen van het Indisch leger aan, en wij twijfelen niet of gij zult, na een ernstig onderzoek van den werkelijken toestand tot de overtuiging geraken dat afdoende verbetering dringend noodzakelijk is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

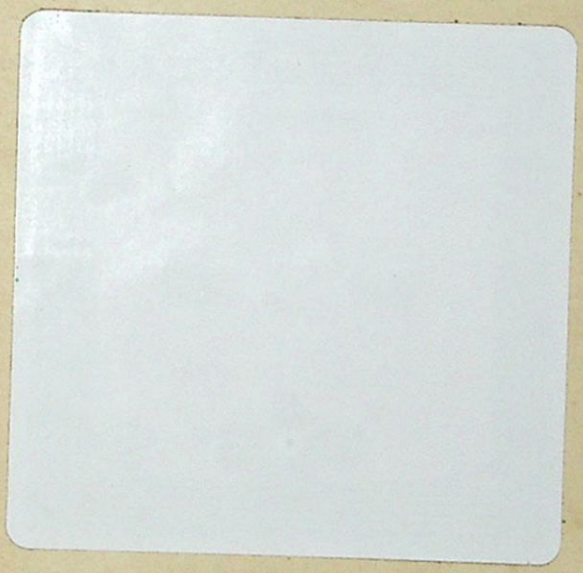

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA